КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЕРА, 18 АПРЕЛЬ № 47 (4527). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ХОАСТАМ ХИЛБА СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА СОВЕТСКИ ХАЛКЪА—КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕШ ДОАЛЛАЧА ДЕНАЛЕРЧОА, КЪАХЬЕГАМХОЙ ПАРГIАТО, МАШАР, ИРАЗ БАХЬАН КЪОНАХЧАЛ ДОЛАШ КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕЧОА!

1968 шера 1-ча МАЙГА ДОЛА КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМАШ

1. Дахькъала хилда 1-гIа Май — империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча солидарноста Ди!

2. Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

3. Дахькъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна латта революционни хьехам, социализми коммунизми котъяккхар духьа лоаттабеча къовсамера дерригача мехкий къахьегамхой никъ сийрда боаха седкъа!

4. Хоастам хилба сийлахь-доккхача советски халкъа — коммунизм хьалъеш доаллача деналерчоа, къахьегамхой паргIато, машар, ираз бахьан къонахчал долаш къовсам лоаттабечоа!

5. Дахькъала хийла Советий Мехка турпалера болхлой класс — СССР-е коммунизм хьалъяр духьа лоаттабеча къовсамера хьалха латтен дIахьалхашкахьа кхуьлен кхоллама низ!

6. Дахькъала хилба турпалера колхозий ахархой — коммунизм хьинаре хьалъеш боахараш!

7. ЧIоагI а луйла, тоа а луйла болхлой классеи колхозий ахархойи цхьоагIо — Советски социалистически пачхьалкхен йоаргIоаца лард!

8. Дахькъала хийла сийлахьа советски интеллигенци — вай мехка коммунистически общество хьалъеча хьинаре дакъа лоацар!

9. Даим даха а дахалда, тоа а лулда СССР-а халкъий вежарашха дола доттагIали йоаргIоаца цхьоагIон!

10. Советски Союза къахьегамхой! АйхаргIа кхотале Коммунистически парте ленински байракха кIал!

Дахькъала хилба сийлахь-боккхен бохаргбоацен партен халкъен барт!

11. Дахькъала хийла Советски Союза ленински Коммунистически парти — вай мехка коммунизм хьалъяра дегаш урауеттадер а вIаштIехьдоахар а!

12. Дахькъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — бокъонца йола халкъа Iаьдала органаш!

ДегIа а ухийла, чIоагI а луйла советски социалистически демократи, лаккхлуйла мехка гIуллакхашта доалдеча къахьегамхой хьинар!

13. Дахькъала хийла советски профсоюзаш — кулгалдарен доалдарен школа, коммунизма школа!

14. Дахькъала хилба советски кхалнах — коммунистически общество хьинаре хьалъеш боахараш!

15. Дахькъала хийла ленински комсомол — Коммунистически парте тешаме гIончен резерв, коммунизм хьалъеш боаккхача къонабарий хьалха латта отряд!

16. Советски тIемахой! ТIагIертте керда толамаш даха тIемен политически кийчо еча, моллагIа а агрессор хIалакве массаза а кийча хила!

Дахькъала хилда коталонашца сийле яьнна майра Советски Герзашцара Низаш!

17. Советски Союза халкъаш! Дерригa низаш тIадахийта парте Программов КПСС XXIII-ча съездои белгалъяь, коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъера!

18. Советски Союза къахьегамхой! ЛаккхагIа айе пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаеча социалистически ехьа байракх! Даха доаттIача тайпара накъагIоргда вай Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизара!

19. Хоастам хилба коммунистически къахьегама ударникаштеи коллективаштеи! Хоастам хилба производства хьалха латтараштеи новаторштеи!

20. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе халкъа боахам — халкъа оахара материальни культурни боарам дIахо айбара лард даим лаккхъяр духьа!

21. Кхаз а маIа а болхлой, инженераши техникаши! Мамогга лаккхъе общественни производства эффективность! Къовсам лоаттабе средстваех, производственни фондех, бедалах, материалех пайда дикагIа эцар духьа, сихагIа караерзае керда мощностash!

22. Советски Союза къахьегамхой! Даим лаккхъе къахьегама овсарле — коммунизма коталонна эгара лоархIамегIардар, эгара керттердар!

23. Халкъа боахама болхлой! ТIагIертте лакхбе производства технически боарам! Чаккхъяха комплексни механизации автоматизацин! Мамогга тоае продукце дикал, из яккхарга дIабода мах лохбе гIерта!

24. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе къахьегамцеи общественни доаллаьеницеи коммунистически гIулакхаш лелабар духьа! МамоггагIа чIоагIъе социалистически дисциплинеи организованности!

25. Колхозхой, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ! Колхозийи совхозийи производства дерригa доакъош дегIаккхуьлара лакха темпаш йоахалгеи рентабельность лаккъелгеи вIаштIехьдаха!

26. Юрта боахама къахьегамхой! ШерегIа йоаржае бIаьстаи юкъе юе культураш хьоккхашеи дикеи дIайийна ахар духьа, лаьтташарен хьайбашцарен йоала еррига продукташ дукхагIа яхар духьа лелаю социалистически эхь!

27. Кхаз а маIа а болхлой, инженераши техникаши, юрта боахама къахьегамхой! Халкъа боахама шерагIа юкъекхахьа Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам, Iилмане, техникане, хьалха латтача опыта керда карагIдаьнараш!

28. Советски Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш! ХьинарегIа къовсам лоаттабе вай Даьхен Iилма-технически прогресс сихъяр духьа, Iилмеи техникеи дIахо тоадар духьа!

29. Торговлен цIагIа эша гIуллакхаш дуй болхлой! Мамогга лаккхъе бахача нака гIуллакх дара культура, дизагIа а дикагIа а кхоачашде советски нака дIадехараш!

30. Литературан искусствои деятелаш! Лаккха айий хьо советски искусства партел, халкъал, идейностал дола байракх, эргайоахаш тоае шоай художественни говзал, дерригa низаши хьинари дIатела коммунизм хьалъеш боахкарашта политически, нравственни, эстетически кхетам балара!

31. Просвещене, культура, упахиIено лорарга болхлой! Эргайоахаш тоае халкъа образовани, бахача наха деш дола медицински культурни гIуллакхаш! ХьинарегIа дакъа лаца къахьегамхошта коммунистически кхетам луча!

32. Коммунисташ! Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсама хьалха латтараш, нах вIаштIехьбоахараши нарна кхетам телараши, дерригa кердадараш а толашагIа дараш а хьаллоаттадеш хила!

33. Кагий нахи мехкарийи! ТIагIертте Iомае марксистско-ленински теори, хIанзарча Iилман техникан лаккхалеиаш! Коммунистически общество хьинаре хьалъераш хила! Сийлахь-боккхача Октябра традицеш дIахо кхахьа!

34. Пионераши школьникаши! ЧIоагIгIа дукхаеза Советски Даьхе, дика деша, къахьегама сий де! Ленина гIуллакх бахьан долаш, коммунизм бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттберш хила кийча!

35. ДIайха вежарашха моаршал да коммунистически болхлойи партешта — болхлой классеи берригача къахьегамхойи деналерча авангардага, империализмана духьала, адамлеина дагалаьтта сийрда уйла — коммунизм лаьттан тIа чIоагIъяр духьа къонахчал долаш къовсам лоаттабераршка!

36. Марксизма-ленинизман, пролетарски интернационализман ларда тIа чIоагIлуйла дунен халкъашта юкъерча коммунистически болайа цхьоагIон кхотабалара!

37. Дахькъала хийла империалистически агрессе политикана, Iазапа, тIема духьала лоаттабеча къовсамера дерригача антиимпериалистически низий цхьоагIон кхотадалара!

38. Вежарий моаршал да социализм хьалъеш доаккхача социалистически мехкий халкъашка!

39. Дахькъала хийла дунен социалистически система — Октябра сийлахь-доккхача гIуллакха котало, дунен халкъашта юкъерча болхлой класса исторически карагIдаьнар!

ЧIоагIлулда социализма мехкий доттагIали цхьоагIон!

40. Вежарий моаршал да капиталистически мехкий болхлой классага — монополистически капитала духьала, къахьегамхой политически социально-экономически бокъонаш бахьан долаш, социалистически идеалаш котъяхар духьа денале къовсам лоаттабечуйга!

41. Яха а яхийла, чIоагI а луйла социализман къамий кортамукъалех боламеи цхьоагIо — империализмана духьала, къамаш кхычарех тийша хIама доацаш хилийтар духьа, паргIато, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме толам баргхиларах бола тешам!

42. ДIайха моаршал да империализмана духьала, кхычарех тийша хIама доацаш хуага чIоагIдар духьа, социальни дегIаахара прогрессии низ бахьан долаш къовсам лоаттабеча къонача къамий пачхьалкхений халкъашка!

43. ДIайха моаршал да империализмаеи расизмаеи духьала, паргIатони къамаш кхычарех тийша хIама доацаш хилийтари духьа турпале къовсам лоаттабеча колониальни кхычар мукъагIдолчен мехкий халкъашка!

44. Вежарий моаршал да американски империализма агрессена духьала, шоай Даьхен паргIатени из кхычарех тийша ца хилийтари духьа турпале къовсам лоаттабеча, къонахчал долча [redacted]!

45. Дунен халкъаш! США-гара хоалам боллаш хьадеха кортамукъале езача вьетнамски халкъа духьала гIаьрахошка лоаттабу агрессивни тIом соцчекха соцабелга!

Вьетнамера арахоеса американски империалисташ! Вьетнам — вьетнамцашта!

46. Дунен халкъаш! Къовсам лоаттабе халкъий машарах кхерамзаленнеи кхерам тIдбахьаш йолча ФРГ-ера реваншизми неофашизми юха дийнъяра духьала, малхбузенгермански милитаристаш ядерни герза тIехкхачийтара духьала!

47. ЧIоагI а луйла, дегIа а ухийла тIаикхуьдача империализмана духьала, дIалийцача Iарбий территорешкара израильски агрессорий бIунаш арадахар духьа къовсам лоаттабеш долча Iарбий мехкий халкъашцара советски халкъа солидарность!

48. ДIайха моаршал да набахтенашкеи фашистски застенкашкеи Iазап озаш боахкача капиталистически колониальни Iазапа духьала, паргIатои социальни прогресси бахьан къонахчал долаш къовсам лоаттабераршка!

49. Дахькъала хийла Советски Союза арахьара ленински политика — халкъий машареи доттагIалеи, реакценеи тIемаи духьала лоаттабеча къовсаме дерригa антиимпериалистически машар беза низаш кхотадара политика!

50. Дахькъала хийла Советски Социалистически Республикай Союз — вай мехка халкъий доттагIалеи иразеи чIоагIало, машареи прогрессеи тешаме лард!

51. Марксизма-ленинизма байракха кIал, Коммунистически парте кулгалаца дIальалхашкахьа доале вай мехка коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме керда коталонаш кхарга!

52. Дахькъала хийла коммунизм — адамлец сийрда кхоане!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

КХАШКА БАЛХАШ ДЕЧАР— ДЕННА ТЕРКО

БIубенна къахьегаш ба укх деношка республика юрта боахама къахьегамхой. Цар шоай берригa низ тIабахийтаб бIаьстан балхаш ханнахьа чакхдахара.

ГуIйре чакхъяллалца хургба механизатораш кхашка. Уж кхашкара балхар деш болча хана царна чуIе дика станаш, кIалдахка метташ, кхеши, кхымараш, хоза дав хIама, оаш гIаьле, кхыдар дахьаш боагIа автомашина, салаIача хана деша газет, журнал, книжка, кхы эшар хилийтар боахьний кулгалхой партийни профсоюзни организацей доархIаме декхар да. Iалаьмаче боаккхача доархIаме гIуллакх да кхашка къахьегам болча наха хан-ханнахьа кино хьокхар, царна юкъе шерра политико-кхетама болх боаржабар. Цу дерригнега хьежжа мара яргъяц тахан кхашка къахьегача наькъа шоай балхах ка.

Вай республика дукхагIйолча колхозашкеи совхозашкеи дика вIаштIехьдаьккхад тахан кхашка балхаш деш боахкача ахархошта эша культурно-бытовой гIуллакх денга. Къаьстта дика латт иа болх Гудермески районе. Укхаза вIаштIехьдаьккхад кхашка балхаш деча механизаторашка, кхыболча балхлошка паргIата салоIийталга. Бригадашка хьаьнъай кхай тIара станаш, цига тIа-кIалдаллар да, хIайха доар хул. ХIара денна керда газеташ, журналаш, юртбоахама темаех йола литература ух сташка. Масала, цу района «Кавказ» яхача совхоза бригадай цIеча уголекашка даим хул керда газеташи журналаши. Хьалтеха доахк производстве хьалха латтарий опыт юкъаш дола плакаташ, лозунгаш. Дг юкъа ю калхоза агитатора Эльгиреева Мехьмаза механизаторашца беседаш. Доаца хул уж, бакъда цу юкъах опыт йолча агитатора кхув Даьхен чухьарчеи доазои арахьарчеи политиках дувца, керда событеш йовзийта, толашагIболча механизаторий опыт юаца. Цулухьа къахьегамхоша чIогагIа сий ду къонача коммуниста.

Къахьегамхой хьинар айдара чIоагIа доархIаме а колхоза кхашкарча станашка араюола «Молнеш» яха листокаш, «Къахьегама листок». Механизатораштa цар тIара хIара денна лов хьан мел болх баьб, хьалха ваьъар малагIа ва.

Боккха доархIам болаш гIуллакх да кхай станашка культурно-массови болх дика вIаштIехьбаккхар а. Тахапарча денах, уйла тIайохийта, ладувгIа дог доагIаргвола агитбригада концертни програма, кинофильмаш, хьалха латтача опытах дола хоза кийчдь стенд, боевой листокаш, тIехьабусарaши къахьегама юстара бувлараши бегбоаха сатирически листокаш, иштта кхыйола культурно-просветительни балха формаш хила еза юрта къахьегамхошта кхашкара балхаш сихха чакхдаха повкъостал деш. Цу балха юкъе хьинаре дакъа дала деза агитбригадашa. Наьха безам тIабодаш а тайп-тайпарча темаех а хила еза цар программа. Из юкъаенна хила еза къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарашца. Цу накъетха дика опыт Iоваьй Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза культура Шеи агитбригада. Цунна юкъе ба хьехархой, библиотекараш, специалисташ. Укхаза дика уйла а йий оттаю балха план. Цулухьа юрта къахьегамхой безам тIабодаш хул бригада концерташ.

Кердадар. толашагIдар хоасталарах доалаш дая агитбригадай гIулакх. Нах кIенхашта къовсам лоаттабе беза из кердалар производствана юкъедахьара. Удобренеш йоаеш хилча, химикатех дертIа пайда ца эцаш хилча, иштта кхыдола гIалаташ шоашта дайзача юстара латта йиш яц уж. Цу хьакъехьа теркам тIабодаш ба Нохай-Юрта района культура Шеи агитбригада болх.

Тахан кхашка къахьегача наха мел эшар вIаштIехьдаьккхад аьлча кийса хургдац. Дукха моттигаш нийсау къахьегамхошта эша хьалаш дертIа Iалаш ца деш. Грозненски района цхьоалагIча совхозе, Назране района «Экажевский» совхозе, Надтеречни района «Гвардейский» совхозе дертIа вIаштIехьдаьккхадац кхашка балхаш деча наха эшараш дертIа кхоачашдела. Хан-ханнахьа хилац укхаза керда тIаеташ, журналаш. Хала да укхаза автолавкаш бIаргаго.

Механизатораштa кийчбац бIайха кхача, санитарни режим нийса лелаяц.

Цу тайпара кхоачамбоацараш хIато да мегаргдац. Массайолча моттиге дертIа вIаштIехьдаккха деза наха гIуллакх дела. шеръеса кхачан ассортимент, дукхагIа хилийта деза чам бола даар. тайп-тайпара хила еза бIаьдал, цалаллам теркам тIахийта беза санитарни режим нийса делаьра.

Потребительски кооперацийн, рабкоопаш лекхарийна а кхашка къахьегаш болча наха шортта товараш доаттале. Кхай станашка хан-ханнахьа хила еза автолавкаш. Тайп-тайпара хила деза товарий ассортимент. Иштта тоебе беза иртащкарча тикай болх.

СалоIача хала дика шахматаш, шашкаш, деша книжкаш чудола кагий библиотечкаш хила еза кхашкарча культстанашка.

Цхьаккха пIе уголок хила йиш яц кердача газетанцеи журналанцеи Iалаш ца ен.

Иштта мара вIаштIехьяргдац кхашкара балхаш сихха чакхдаха.

МАЙНА НАКЪАДОЛХАШ

Грозненски слюдяной фабрика [illegible] [illegible] бетта план [illegible], тIаболгIача [illegible] бетта [illegible] [illegible]. Царех а [illegible] Мальцева Татьяна. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 140 процент [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Музыриева Валентина [illegible] [illegible]. Цу [illegible] графикаш [illegible] [illegible] хьайоагIа цул [illegible].

СУРТА СIА: ([illegible]) Т. Мальцева [illegible] [illegible] [illegible] В. Музырива.

И. Панова сурт.

ХЬАЖКIАШ ДИКА ХУРГЬЯ

ХьажкIаш кхеш а тха механизированни звено. Ши бIаь гектар а тха уж. Соахка дика хилаизар тха боахаме хьажкIа, цхьабакъла звено членашц хьалха латтача агротехника мадкхара из культура лелабарах тха участка тIара хьажкIа дикагIа хьийкъар. ХIара гектара тIара ткъаьитт центнер фуалъаькха хьажкIа чуера оаха. Цох кхоачамбаь Iе йиш я ала дац, хIана аьлча лаьттанна гIуллакх дара культура тоайича кхы а лаккхагIа хьувкъаш чуйб йиш хургья. Цулухьа соахка турахье шерра къовсам болайер оаха хIара гектара хьувкъам лахбара.

Дика предшественникаш хиена лаьтта хиба аьхар 28—30 сантиметр кIоаргал долии, ахалоаьа хIара гектара итт тонн кхоачийтаи кхо а дилла. Лаьттана пайдана долча хала тоаса мьерхIар оаха минеральни удобренеш а. Iана замалахьа хIара гектара пхе центнер кхоачийтаи суперфосфат тессар.

Укх шера хIара гектара тIара шовиткъе пхиъ центнер фуалъаькха хьажкIаш чуа социалистически декхар тIайийнаи звено членаша. Цу духьа бIаьсти йоаллашехьа берригa оаха тIабахийтаб оаха лаьттанна гIуллакх дара. Кулг тоаргда хьежжа из ра пайдIа даь лаьтте. БIаьсти йоал дашехьа кхашка арабаьлар механизатораш дика кийчъяьча техникаца.

Эггара хьалха лаьттанцара тIоадал елцаеш накха баьккхар. ХIанз кIоаргIа бала овсара баьний оала хоадабеш культиваци ен да тха.

ХIара дийназьарча толамий дара хинна хIаттай бIаьстан балхаш дIадаладеначача хана денз механизатораш юкъе кхьяка социалистически эхь. Юкъейоалавь къахьегамцара безам совбаккхара формаш. Кхаь дийнахьа вIаштта дийнахьара норма тIехкхоачашъяьчоа пхя сом ахчеи карара кара тела вымпели хьожаю. Деи турпалах «Молния» арахец. Культиваци еча хьинаре гIахьет механизатораша Джабралова, Умалатова.

Кийча да дIаде эша хьажкIа дика фу — «Одесская-10». Укх деношка культиваци чакх а яьккха 20—21 апреле хьажкIа дIае долалургда тха. Дика нийсъенний Iалама ха а. ДоагIаш дийлха гIоалаадьча лаьтта дIа-доладаргда фу.

Шоаш доаха къахьегама толамаш цхьоалагIча нах пIейна хетаду тха механизатораша.

В. БАЧАЕВ,

Шелха района «Джалка» ахача совхоза звеньевой.

ОФИЦИАЛЬНИ ВИЗИТАГIА ПАКИСТАНЕ

Пакистана исламски Республика Президента фельдмаршала Мохаммед Аюб Хана веха а ехIха, 16 апреле Москвера официальни визитагIа Равалпинде вахa арабаьнна СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

Пакистане водача накъагIа Душанбе соцаргва А. Н. Косыгин.

Советски правительствана норте латтачунца цхьана баха арабаьннаб Белорусски ССР Министрий Совета председатель Т. Я. Киселев, Литовски ССР Министрий Совета председатель И. А. Мацкявичюс, СССР Министрий Совета кхыча мехкашцарча экономически бувзамий Пачхьалкхен комитета председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов, СССР кхыча мехкашцарча гIуллакхий министра заместитель Н. П. Фирюбин, СССР Министрий Совета кхыча мехкашцарча экономически бувзамий Пачхьалкхен комитета председатела заместитель Г. С. Сидорович, СССР МИД-а Къулбехьен Азе отдела заведующи А. А. Фомин.

* * *

ДУШАНБЕ, 16 апрель. (ТАСС). Тахан укхаза хьаьхьачаь официальни визитагIа Пакистане болча СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин а цунца увлув баьнна болча нах а.

Хьаьхьачарашта аэродроме накъабахабар Таджикистана КП ЦК хьалхара секретарь Д. Расулов, Таджикски ССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель М. Холов, республика Министрий Совета председатель А. Кахаров, кхыбараш.

ХЬАЛХАЗНЕ ЧИТАЛЬНОМУ

К. Маркс вина дийнахь
денз 150 шу дизарга

СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА ВАХАРА ОАГIОНАШ

3. МАРКСИЗМА ЭКОНОМИЧЕСКИ ТЕОРИ

Лондонски эмиграце хьалхарча шерашка [алальмате халача хьал тIа хинна] Марксем цун дезалея вахар. «Йоалача торено хуххьал садикъа хиннад цун» (Ленин). Даим дег чу латта саготенаш, цIакхача а цер биэзалча ца хуаш хIама. Лондона эгтара къегIча районера тIуьнел готтел чуIс моттиг — цу доллача хIаманна унахцIено кIалхьютар. Къаьстта халагIа яр бераша. Верхl берах кхо Iаьlиг мара дийна ца йисанзар.

Маркса дезал селлара халача материальни хьаланика баьхабоще а, цун цIа шин Iинеравчей тIерчен фусамнана Женница, чуьнача хьаьша тоалабар дем сискал алея массаза а кийча йолча, даим цхьацца хIама дехе хулча «цIеной даьша» Ленхен Демутаца хьашт долча сахьата хьайнала дар партийни новкъосташта, наьха мехка торо йоацаш болча болхлошта-эмигрантаща. Царех ма дукха а бар халача сахьата шоашта шотта гIо дарах баркал оалаш тIехьагIа из дувцаш!

Маркса дезала материальни новкъостал дар духьа, Энгельс Манчестре а даха, цига гIулакхе оттар, хIаьта цуа тIехьагIа торгови фирма компаньона а вахар. 20 шу дахкар цар къаьст-къаьстача городашка бахаш, наггахьа мара вIашагIа ца кхеташ, цхьабакъда, хIара денна хIана ахийтац аьнна письмош дIа-юха а кхухьийташ. Марксизмана лард еллача шинне цу шерашка дIа-юха кхахьийта кхьхаташ цхьа эзари ах эзари совгIа письмо да. Шийна хийсса кхы цхьакха йоацача доккхача шин хьаькъала творчески цхьоагIон, революционни теорен практикан даькъе цар цкьаьна хьийгача къин дийна летопись я из.

Лондоне, Британски музеерча библиотека йIаьхийча фондех пайда а эцаш, шин экономически тохкамий керттера дакъа кхоачашдьад Маркса. 50-гIа шераш доладенцача юкхье дена цахаддаш ангалийски, французски, итальянски, кхыча буржуазни экономистий балхаш Iомаде новвелар из. Маркса занятешка чулоацар экономически теори истори хьаьна ца Iеш, капиталистически мехкий конкретни экономикен экономически политикен. ЧIоагIа чуйна бера цо болх. Партега гIоллярча кхьан новкъоста 1851 шера январе даьд: «Из волча вахча, ворцала цитта экономически категорен хетта воладу из» (т. 27, оагI. 158).

Цу занятешка доархIаме веха яр 1857 шера октябргара денз майта кхаччалха йола ха. ДIахьал цу хана хьахийна я, истори материалистически кхетадарал тIехьагIа, Маркса керда хьаккелла сийлахь-доккха хIама — цун тIаккхетача маьха теори. Маркса массехк бетта дьид до «Политически экономеда критика» аьнна цIи тилла Iалальмате кхид — 50 совгIа печатни лист кулгайоаув. Хургдолча «Капитала» юххьанцара йоаув дар из. Цу тIа эгтара хьалха къоастайора Маркса экономически хьехама эгтара доархIамегIара оагIув — маьха теори тIаккхетача маьха теори.

1859 шера арданлар хIана укх сахьата стоимоста теоре наложени мара чулоацаш йоаца «Политически экономе критикаца» ахача бахха эгтара хьалхара выпуск. ШоллагIа выпуск кийчъаьгга юкъагIдитах Маркса. 1862 шера тохкамий Iалальмате йоккха дикл дIайола а я — ерригача буржуазни политически экономега цIаьхха юла а критически хьалха а йоланена. Из болх беш цо ль 200 печатни лист хилвал дола йоаув — шин хьалхагIа хиннача тайпара «Политически экономе критикана» аьнна цIи а йолаш — шоллагIа, хIана лергагIа отталь «Капитала» варнант яр. Цу тайпара, Маркса цу хана керттерча даькъе оттаиь йистеньцахай шин экономически теори. 1864 — 1865 шерашка «Капитала» кхоалагIа варнант хьаьй цо. хIаьта цул тIехьагIа мара кепатоха кийчъе йолаьнца 1867 шера 14 сентябре араяьнна цун эгтара хьалхара том. Цу тIа эгтара хьалха — из хьаьчча тIехьагIа 10 шу яьнначча гIолла — наха хIайовзийтай Маркса тIаккхетача маьхах йола шин теоре. Иштта дар Iилман никъ цо тешнаме чакхбаккхар.

70-ча шерашка дукха ха а низам а дIатийнна Маркса шин экономически теори дIахо эргаьнкха тоадарa, «Капитала» хьалхара том керда арахьхара а II-гIея III-гIея томаш кепатоха кийчъяра а. Из Iалальмате боккха болх чакхбоакхилта Энгельса доагIеча маьхьа кIаьчад. Уж томаш хьалха а тIехьа а моаш йоагI-йоагIача тайпара араяьннай 1885-чей 1894-чей шерашка. IV-гIа том («ТIаккхетача маьха теори») мара цу Энгельс вейнача тIехьагIа мара ара ца йоалаш йисар.

«Капитал» — Маркса керттера болх, цун деррига вахара гIулакх. «Капиталистийн болхлойи латтан тIа бахам хьа мел йоагIача хана, хIанзчун хьалха цIаккха а араяьнадац вайна хьалхашна уллар санна болхлошта доархIаме хола цхьаккхе книжка» (т. 16, оагI. 240). Энгельса 1868 шера «Капитала» 1-ча томах аьнна уж башха-дика яздаш кхы а кийсагIа доагIа моватакъ гарета шера политически экономи Iомаьчуд тIехьагIа Маркса тене хьакхеллача ерригача бинэ а темана. Революционни болхлой болама теоретически база хилар «Капиталах».

Къахьегамаш капиталаш юкъера — хийначем хIача хьахулийтачем къахьегама юкъера хуцмаш буржуазни общества керттера производственни отношенеш я. «ХIана хулийта къахьегамаш дийна къахьегамаш, — белгалдаьхад Маркса, — уж я капиталистически производство уж шоайла вIашуьхьал оттавра дола тIа хатта дол фактор» (т. 26, дакъа II, оагI. 162). Капитализм йолча хана къахьегама хьалех ваьнна хул болхло, цудухьа къахьегамах хьахинхар цун доалахьа а дац. Маркса хьахьекхад, товарни рынке капиталиста духхьала даттор, буржуазни экономистаща аьххача тайпара, къахьегам а боалаш, шийн къахьега хьинар, шийн балха низаш доккхаш вола болхло хилар. Болхлочо шийн балха наха бохкара капиталиста цунна эксплуатаци яр къахьегаман капиталан юкъерча хунцама процесса керттера чулоацам ба.

Маьха теорех кот гIерталIа а еш, товараш цун маьхи потребительски маьхи шаьрт къоаста а беш, Маркса дарпхьекхад, йоллагIа товар эцаш-доккхаш санна, балха низа потребительски мах капиталиста эцаш а цун мах дIалуш а хилар. Цхьабакъда, масса-зардаш санна доацача цу товара потребительски мах шийн тайпара хилар сенах дутт аьлча, из латт, цунах пайда эцача хана цун шийн маьхал хьахагIа болх мах хьалулаш хиларах. Производства процессе бахха низа юкъебаккхарах хьахиннача маьхах [illegible] шийн маьхал юкъерча юкъе хьахулийт тIаккхетта мах. Из тIаккхета мах, къахьегамах хьа мах мела хIана а санна, капиталиста доалахьа ба. Иштта маьха теоре лардa тIа къоастаьй цхьаьнегаман капиталан юкъерча хунцама проблема, хьаьй экономически Iилмаца чухьа, революционни переворот а йола тIаккхетача маьха теори.

Капиталистически производственни отношенеш йолча хана из хида оалал боаца разультат санна ба тIаккхета мах Маркса теоре тIа: цо хьахьекх цу отношенеш а буржуазни общества ерригача кхыча отношенеш а маIан. ТIаккхетача маьхаца белгалдоладаш за производство капиталистически хьисацагIа дIахо ахаро экономически закон. ТIаккхеташ бала мах совбаккхара тIаккхуваш болча капиталистана тIа-тIа дукхагIа дакхьо къахьегама эксарле, къахьегама процесс тIа-тIа дуккагIа вIашиалхувл. Производство общественни хьисапагIа деларрак хьахинхар шоашта дIатьаллдарах йолча частнокапиталистически формаш юкъерча вIашлуьхалево буржуазни производственни отношенеш доарвнеш чутьа боадам оттабу производительни низаш хегIахара. «Капитал а хала дIахоттама белча массане а юкъарча общественни низан, — аьнад Маркса, — къаьст-къаьстача капиталистана производства цу общественни хьаьлгта дела болча частни доалаш юкъера вIашлуьхьала тIа-тIа дукхагIа чIоагIьала а уж отношенеш дIалха а вегаш я. хIаьта аьчча цунна цхьайна цо дерxl производства хьалаш производства массане юкъара, капиталистически хьалаш а шоа хувцилга» (т. 25, дакъа I, оагI. 290). ВIашдухьале а йолаш белхахоче йолча массане ю эрхи ю ала капиталистически строй [illegible] коммунизм кот ца [illegible] эргIоаце материальни торонаш.

Маьхаи тIаккхетача маьхахи йола марксистски теори хьакр бокхача доархIаме дар болхлой класса кортамукъалеи къовсама. Маркса хьаьгучаьчча массанахьа а делача капитализма накопление юкъерча законагара [illegible] могта дукхагIа эксплуатаци е гIерташ йолча капитализма объективни тенденеш. Алхха болхлой классо цахадаш доаттабеча къовсамо ноквдаре у капиталистаенте болхлой вахарен къахьегамен хIамма тIа-тIа вочо даха. «Шоайле къовсам лоаттабеш йолча оагIоний низой соттношенеш долча дерriga тIа дола гIулакх», — белгалдаьхад Маркса (т. 16, оагI. 151). Маркса экономически теоре тIа бакъдаь хьахьекхадар болхлой класс со буржуазни общества экономически отношенешта чIоагIа воалейства вагрIолаш низа эргIоацахи хилар, хьахьекхаме. «Капитал Iарах классова къовсам а хIаьта, цудухьа болхлошта шоай низа бохилга а дергIулахаш» хилар (т. 23, оагI. 668). Цунах, Маркса цкьа санна дуккхаза а белгалдаьхад дIахо ахаьне, дикагIа йола къахьегама хьалаш бахьан доладаш доаттабу экономически къовсам капиталистий Iаьлане чулоаттабеча къахьегама системашеи дIаяхкар духьа доаттабеча къовсамца дIахоачобаьне баг ца хилар. Нагахьа санна капиталистически эксплуатаци буржуазни производственни отношенешта оалаща шийна тIера хьайоагIаш еле, болхлой класс эксплуатацех мукъайоаккхилга капиталистически строй йолча хьалшика цхьанна а тайпа кхургIолаш ваи. Маркса Iилмахи хайра тIа яьча цу выводо хIалакьеш тIама тоха шин доIамера болхлой болам хегIалар юхадетташ болча еррига реформистски хьаланта.

(Махкваев куурди).

(АПН).

ПОЖАРНИ ОХРАНАН ШИЙ ДОIАМЕРЧА ЕРРИГСОЮЗНИ ПОЖАРНИ ОБЩЕСТВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕТЕН БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Социалистически доалахьем граждании боахамаши цIерах лоралара, дIераш ца юьлийтара даькъе дукхача шерашка дика болх барах а Советски пожарни охрана 50 шу дизара дувзаденна а Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Бовцыло Виталий Павловича — шийн доIамерча пожарни общества Нохч - ГIалгIай Республикански Совета Iомабара пункта начальника.

Богатырев Георгий Яковлевича — Нохч - ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства пожарни охрана Управлене № 21 йолча профессиональни пожарни даькъа начальника.

Верещак Иван Терентьевича — Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства пожарни охрана Управлене № 2 йолча ше къаьстача тIема хьисаперча пожарни даькъа вIашагIа волча инспектора.

Ерин Сергей Ефремовича — Нохч - ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства пожарни охрана Управлене № 2 йолча къаьстача тIема хьисаперча пожарни даькъа пожарнена.

Лобов Николай Тимофеевича — шийн доIамерча пожарни общества Нохч - ГIалгIай Республикански Совета пишкацъечоа.

Мигалов Василий Иванович — Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства пожарни охрана Управлене № 10 йолча тIема хьисаперча пожарни даькъа начальника.

Семенов Иван Иосифовичь — шийн доIамерча пожарни общества Нохч-ГIалгIай Республикански Совета хипропитчика.

Сингуров Михаил Архипович — шийн доIамерча пожарни общества Нохч-ГIалгIай Республикански Совета мастера.

Цатуров Фридрих Мисакович — шийн доIамерча пожарни общества Нохч - ГIалгIай Республикански Совета пишкалгьерий бригадира.

Эльмурзаев Ахьмад - Баширa — Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства пожарни даькъа пожарнена.

Прокопенко Петр Семенович — Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства пожарни охрана Управлене № 12 йолча тIема хьисаперча пожарни даькъа инструктора помошника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

гор. Грозный. 1968 шера 16 апрель.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЯРА МИНИСТЕРСТВА ПОЖАРНИ ОХРАНА УПРАВЛЕНЕНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Социалистически доалахьен граждании боахамаш цIерах лоралара даькъе дика болх барах, шераш ца юьлийтарах, Советски пожарни охрана 50 шу дизарна дувзаденна Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистический Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра министерства пожарни охрана Управлене.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

гор. Грозный. 1968 шера 16 апрель.

ТАСС-а ХОАМ «КОСМОС-212», «КОСМОС-213»—СИГАЛА

1968 шера 14 апреле московски ханах 13 сахьати 00 минути яьлча Советски Союзе урегIхийцай аргIасни йола «Космос-212» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутника борта тIа оттаьй космически арена дIахо а тохкамаш дергн космически аппаратий конструкца керда системаш а элементаш а вIаштIехьъяхарен даьрхIа Iилмни аппаратура.

* * *

1968 шера 15 апреле Советски Союзе урегIхийцай «Космос-213» яха Лаьттан искусственни спутник. 1962 шера 16 марта ТАСС дIахайкхача программега хьежжа дIахо а космически арена тохкамаш дергн космически аппаратий конструкца керда системаш а элементаш а вIаштIехьъяхен лаьрхIа.

Спутник ер параметраш йолча орбите яхачаьй:

— Лаьттан тIехенгара эгтара геьнагIа йолаш (апогее) 291 км;

— Лаьттан тIехенна эгтара гергагIа йолаш (перигее) 205 км;

— орбита вагIарлостар 51,4 градус.

СИГАЛА ЛЕЛАРА ПРОГРАММА ТОЛАМЦА КХОАЧАШЪЮ

Московски ханах 13 сахьати 21 минути яьлча чакхдаьккхад «Космос-213» яха Лаьттан искусственни спутник 1968 шера 14 апреле орбите кхоачаьйча «Космос-212» яхача спутникаца орбите автоматически вIашагIхоттар.

ЛоьрхIа йолча вIаший гарга яхара системашца, радиотехнически счетно - решающи устройствашца кийчъьйча «Космос-212», «Космос-213» яхача Лаьттан искусственни спутникаша чакхдаьккхал шоайла вIаший лехилга, гаргга гIолга, вIашагIкхетилга, чIоагIгIа вIашагIхоттадилга.

ВIашагIхоттаеннача аппаратий телевизиони сурт, хIаьта иштта телеметрически информаци а Лаьтта Iочутийннад борташ тIарча телевизиони установкашеи телеметрически системашеи.

ЧIоагIгIа вIашагIхоттаенна «Космос-212», «Космос-213» яха искусственни спутникий орбите гIолла дIахо а цхьана лелаш я. Телеметрически информаце даннешка дилача, керттIа болх бе а спутникий борташ тIара системаши аппаратурен.

Из советски космически аппаратий орбите шоллагIа дола автоматически вIашагIхоттаялар да. Автоматически вIашагIхоттар боккхача доархIаме да космически арена керда корверзанра гIулакха.

* * *

1968 шера 15 апреле «Космос-212», «Космос-213» яха искусственни спутникаш вIашагIхоттаенна а йолаш орбите лийннай 3 сахьатех 50 минутех.

Программега хьежжа цхьаха лелача хана керда системаш вIаштIехьа а яьхай, Iилма - технически тохкамаш а даьд.

1968 шера 15 апреле московски ханах 17 сахьати 11 минути яьлча Лаьттан тIарча командагIа чакхдаьккхад искусственни спутникаш автоматически вIашагIкъастар.

ВIашагIкъастача хенара спутникий телевизиони сурт Лаьттан тIа Iочутийннад борташ тIарча телевизиони системай новкъосталца.

«Космос - 212», «Космос - 213» яха Лаьттан искусственни спутникаш вIашагIкъаьсте цхьа ха аьнкача гIолла тайп - тайпарча орбиташ тIа яьхай.

Спутникаш вIашагIкъастар а кул тIехьагIа маневрированни яр а Iалашдаьча ерригача системаш болх лерттIа баьб.

«Космос-212», «Космос-213» яха спутникаш дIахо а лелаш космически арена тохкамаш деш я.

БЕТТА КЕРДА СОВЕТСКИ СПУТНИК

Пхана ювраме Бетта дуне тохкилга Советски Союзе доладенцад нийсшу совгIа хьалха, вай хьалхара космически ракета Лаьттан естественни спутника оагIонгахьа урагIа хийцача хана денз. ХIета боккъала а башха кхоачашийр ракето беча наькъа траектори нийсъяь вIаштIехьаьккхарцен никъ берца Iалашце лерхIар дакхха хIама доацаш нийса кхоачашдарцен дувзаденнача декхарий хьалхара группе. «Луна-3» Бетта тIехенга кхаьчар, хIаьта цо юххьанцара физически бусташ а дир. «Луна-3» Бетта гонакъа го баьккхар, хIаьта цо Лаьттан тIара гуш йоацача Бетта оагIон дукхагIча даькъа фототелевизиони суртваш дуккъашха Лаьтта Iочу а делар.

Тохкамий программана юкъара керда этап хилар 1966 шерарча советски экспериментех. КхоалагIча феврале вай «Луна-9» яха космически станци Бетта тIехен тIа дуIай Океана малхбоалехьарча йиста тIа кIаьдда Iо а еccap, хIаьта цо юкъарчал доaшаш Бетта тIа бIаргагуча Бетта ландшафта сурт Лаьтта Iочу а делар. Сигаларча кхьча тела тIа кIаьдда Iойоссаяр дерригача дунено бекъдаь дIанийца советски Iилманнен техниканен карагIанийначa Iалальмате доккхагIча хIамаех цаI да.

1966 шера 3 апреле Бетта искусственни спутника орбите тIа яьккхар «Луна-10» яха советски автоматически станци. Цу станцех хилар сага кулгаша хьаьнь дунен тIа эгтара хьалхара Бетта спутник. «Луна-10» ше йолаш хилар дунента дIахайтар, Лаьттангара массех бIаь эзар километр гаьна «Интернационал» а даьккха.

Эгтара хьалхарча спутнико Лаьтта Iочуахийтар Бетта юхе гIоллярча аренах дIахьача гIулакхий хьакъехьара дукха а информацеш. Цунна тIехьа вахар кхы а цхи воша — белгалъяьча программага хьежжа Iилмни тохкамий комплекс чакхъяьккха «Луна-11»-и «Луна-12»-и. Советски Iилман лабораторешта тIехьа Бетта гонахьарча орбита тIа яьхар дуккха а американски спутникаш, цар а Бетта тIа кIаьдда Iойоссайир автоматически станци.

Бетта искусственни спутникаша деча Iилман тохкамаша йоаш хулийт дуа гравитациони поле чурча лоаттама, цунна тIехаьнахьарча породай тайпан, радиационни а метеоритий а хьала башхаловех йола маьлера дайнеш хьаэна. Бутт а Бетта юхе гIоллара аре а йовзара шека йоацаш боккхача лоархIаме хургья «Луна-14»— советски керда Бетта искусственни спутник а.

Тохкамаш деча аппарато беча хIара кердача наькъо Бетта Iалама а цун гонахьений а хьакъехьарча кердкердача сведенешка вIаьхий ю алалар. ТАСС-а Iилман обозреватель.

Москверча Карл Марксен Фридрих Энгельсен музее.

Сурт тIа: Музеерча экспонатех ця! — 1918 шера художника Н. Фешина даь Карл Маркса портрет.

В. Черницова сурт.
ТАСС фотохроника.

КОММУНИСТА КУЛГАЛДЕЧА БРИГАДЕ

Каьсарерча «Назрановский» совхоза Доншакъий-Юртарча отделене мел дола даьтташ леладу коммуниста Джамбулиев Вешира кулгалдеча тракторни бригада коллективо. Уж да кхо эзар гектар совгIа.

Укхаза хIана шера йиша хьаькъ хьажкIаш, кIа, гидуаргаш, кхыдола культураш.

Къаьстта бехктокхаме да механизаторий коллективна ер. пятилетка кхоалагIа шу, хIана аьлча хьоттан во хилла бахьан долаш кхоачашдаьннар тIанийна декхараш.

Из дага а эьша къахьег шо укх шерара бехктокхамерча денош. Iалам а царгахьа дик хела денош уйийт цо кхай тIа чуйнна къахьегаш боахкача наха.

Лоаналча хана шоай гудрарн дIалийнача а эьба аьхача а даьтташ тIа лакха а баькхха тIоадал дIакхайлай укхаза, дукха хи а торох. кеп дIабийна баьина.

Дукха ха дIайоаккхх механизаторашкара дIалахач шера ца вахаш лиеача 1500 гектар совгIа йолча лаьтто. Хийнаха а бойсашна а ца халдаш из оалаш я верхI тракторни агрегат. Бокъоша йола ях а механизаторашта юкъе. Хьаьлле а Ациров Кьурейшаген Мальсагов Османаген. Бакъда дукхача хана трактора тIа йоах беш хьавоагIача Хамтыров Дьамураля дукха сабийбала а нагац цу кьонача механизаторашта. Юкъера дьархIача хIара тракторо дийнаь-бус 10 гектар совгIа даьтта оах. Цудухьа цу верхI агрегато цхьан кIира 1000 гергга гектара тIа оалам даьд.

Делкъанга а сарахьа а бригаде хьабаьхача шоашта хеттача тайпара салаIа йиш йолаш ба механизаторий. Кулг-юхь а йила чам бола хIама дидь баьлча, уж хIачаболх хоза кийчъаьча Шеча угале. Укхаза да керда газеташ, журналаш, шашкаш, доний.

И. МАРТАЗАНОВ,
совхоза комсомольски организаци секретарь.

ДЕПУТАТСКИ ГРУППАШИ ПРОИЗВОДСТВОИ

Грозненски района къахьегамхой депутатий Советашка боккха болх бу шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахам. Цу доархIамерча балха хьинаре дакъа лоац районни совета а юрта Советий а массаларча комиссеша, депутатски советашеи группашеи. Духхьал юрта Советашка ба тайп - тайпара доархIамерa балхаш деш 500 совгIа депутаташ. Къаьстта шоай болх дика вIаштIехьбаьккхаб Петропавловски станични Совета, Гикаловски юрта Совета, Старо-Атагински юрта Совета, Первомайски станични Совета депутатски группаша. Хьинаре дакъа лоац цар юрта экономикен культурен дегIайоалаечa. Шоай заседанешка каст-каста хуаш юрта вахара доархIаме дешаш. Уж дешаш исполкома заседанешка кийчлеш депутаташи юрта активи шерра юкъеоз. Цудухьа хоалам болаш хул тIаьйю решенеш. Цул совгIа уж решенеш иштта кхоачашъю тIаьхьожаш лоаттабу цар.

Укх шера дукхагIйолча советашка депутатски советийи группаши болх оргабаьккхаб. ХIана уж бахамий эгтара доархIамерча участкашка я.

Петропавловски станичи Совета депутатски группаш вIашагIъеххай Ленина цIерагIча колхоза тракторни, соний бешаний, баьццаларей, хьайбаш лелаеча бригадашка. Механизаторий бригаде вIашагIъелача депутатски группана керте латт хьинар йола депутат Попов Александр Михайлович. Депутатски группана юкъе ба депутатий ил. Белбинов Михаил Григорьевич, Хацатов Iадиай, Умаров Алчери. Цу депутатски группана Iай халдаьна тIаьхьожаш лоаттабир юртбоахама техникана ханнахьа ремонт яра, хIара трактор, сеялка комбайн ремонтни мастерскешкара графиках араяьккхара. Группа хьийга къа дехьа довнзар. Ханнахьа тоаль дIаоттайир ерригa техника. ХIанз кхашкара балхаш деш ба механизатораш. Сахилча дена бийса аххалца болх беш а механизаторий агрегаташ. ХьажкIаш, гидуаргаш дIалоаш ба уж укх доархIамерa денош.

Баьццаларий бригада укх деношка хьинаре къахьегаш а Грозне къахьегамхошта хьоалагIа шай IIакхоачаш шортта кеша нарсаш, хоьй бун, хоре санаш, укроп, петрушка хилийтара. Бригадана керте латт депутат Арбакаев Хуба. Депутаташка Макеева Нина Степановнас, Шрейнер Лилия Степановнас, Батаева Марьа. Мефодьевнас дукха къахьег из декхар кхоачашдара.

Соний бешана бригадана керте латт станични Совета депутат Трубникова Александра Ивановна. Цунца цхьана къахьегаш ба районни Совета депутат Янкова Валентина Терентьевна, Нашева Лида. Соний бешанаш лелаерашта доархIаме новен да хIанзара хьаракаш. ТIагIертта къахьегаш ба уж гаьнашта колхашеттеш, комсаш йолаш. Цар шоашта хьалхашка декхар оттадьад шортта сом чуба. Цудухьа салаIа хо тIаоттача колхохошта юкъе кхетама болх чакхбоах депутатски группа членаша. Цар м беседаш, колхохошта дIайовзийт юрта Советa тIайнийна доархIамерa решенеш, уж кхоачашъяра тIахьех.

Депутаташа шоашкара даим дьохкаш гойт. Уж берригаш ба производстве хьалха латтараш. Шоай дешаша, шоай хьокхамо доахалой оарцагIбоах цар хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

Депутата беш балча общественни балхо, цар даим телача хьоккхаво вIашу колхохой хьинар, чIоагIIаю къахьегама дисциплина.

Тахан юртарча къахьегамхошта доккхий декхараш хьалхашка латт. Лоацачча хана деррига цахкбаха деза кхашкара балхаш, деррига хIаьт дIахийна даккха деза. Из декхар дика кхетаду станични Совета депутаташа. Царех дукхагIбараш юкъарча дешаш укх доархIамерча деношка къахьегаш ба колхоза кхашка. ПхьоалагIча ма цIерагIча колхоза тракторни бригадана керте латт нов. Половальников. Первомайски станичи Совета депутат ва из. Кхашкара балхаш доладуча хана шийн бригаде къахьегаш болча новкъостаца депутаташа ил. Фединовца, Сидельниковаца цига а къахьегаш дьархIар цо колхохошта юкъе хIара денна беседаш е, хан-ханнахьа тайерашна

Иштта дика болх беш а Старо-Атагински юрта Совета чуйнагIа депутатски группаш а. Уж вIашагIъеххай «Атагинский» яхача совхоза производства эгтара доархIамерча участкашка. Ужхаев Ахьмад, Малаев Муса, Бакраев Веха керте латтача депутатски группана даим эшаш а цо шоай къахьегаче участкий гIулакхашта.

И. ПОГОРЕЛОВ,
къахьегамхой депутатий Грозненски районсовета исполкома секретарь.

ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ ПАРТИЙНИ ДЕШАРА ШУ

Укх дешара шера районе партийни просвещене системе болх беш а ма марксизма-ленинизма школа, 11 юххьанара политически школа, иштта кхыдараш. Веррига 1056 саг ва цу системе дешаш. Къаьстта боккха теркам тIабахийтар оаха дикагIбола пропагандисташ, лекторашеи, консультанташ хьахаржара. Веррига 99 саг ва уж. царех дукхагIбараш лакхара а образовани йолаш ба.

Баьча балха анализ йича тхона гучадаьлар дукхача юххьанцарча-политически школашкеи марксизма-ленинизма арда школашкеи цхьацца йола опыт гулъь дешар вIашагIдоалада творчески уйла е хоам хилар. Чулоацам болаш а сакъердаме а вIашагIъу занятеш марксизма-ленинизма арда Iомаяра «Горец» яхача совхозен «Красноармейский» совхоза 1-ча отделенен. Наха сий деш а теман бенна а ба цигара пропагандисташ А. Саидов, С. Зейнров, А. Мамцаев, кхыбараш.

Хоалум лакхьелар нугIарерча коммунистий производственни участкашка си йола амани. Коллективашта юкъе къахьегама дисциплина чIоагIъеш, социалистически аьле хьалха латташ, лакхара хьоккхамаш доалаш хьабоагIа коммунисташ, политически дешар Iамалерашш. Царех ба С.-А. Муслев, В. Гриченко, А. Алуева, З. Умалатова, дукха кхыбараш а. Масала, юххьанарча политически дешара школе лалувгIаш йола Мичурина цIерагIча совхоза З. Алуева районе дикагIйола доарка я. ХIара фуражни Iаьдагара 2700 килограмм шура яьккхар цо. Из эгтара дукхагIа я районе.

Ала дезаш да политически дешара шу массе звеньяшка лакхарча боарамах дIалаьхьа ца хилар. «Технический» совхозе 3-ча отделене, «Горец» совхоза центральни усадьбе юххьанцарча партийни дешара школашка ханнахьа дIахьош хиннац занятеш. Бе боагIIаш бола теркам баьбац цу гIулакха цигарча партийни организацей секретарашка Н. Висаитова, И. Смоленске.

ХIанз чакхдоалаш латт партийни дешара шу. Дешара шу хида деча боаранах чакхдаккхара политически дешара кабинета болхлоша дIайихьай пропагандисташцеи партийни организацей секретарашцеи ну стонни семинараш. Пропагандистанта балгалдаьккхад малагIча гIулакха къаьстта дукхагIа теркам тIабахийта беза.

А. ШАРИПОВ,
КПСС Урус-Мартане райкома пропаганди агитаци отдела заведующий.

В. И. Ленин вав 100 шу дизарга

БАЬЧЧА ОБРАЗ ГӀАЛГӀАЙ ПОЭЗЕ

Адамашта балийна даьтта хоарцон Iаьдал дIа а даьккха, къахьегамхой мразах кхебеш дола керда дуне кхелла вай сийлахь - воккха баьчча, хьехархо, доттагIа Владимир Ильич Ленин вав 100 шу дузача денна сийленца накъадахара чуйнна кийчлуш да советски халкъ, деррига дуней тIара прогрессивни адамаш.

Тайп - тайпарча халкъий поэташа адамаша лебеш мел долча меттала шоай эгара хьамсарагIа, бочагIа, дезагIа дола иллеш хетадьа сийлахь - воккхача Ленина. Цхьанна къамах цаьаккха поэт вале тамаш я Ленинах къаьстта шийна дош ца оалаш. Ишта, ший-шийна кхалларга хьежжа, Ленина иллеш, стихаш, поэмаш язъйя гIалгIай поэтаца а.

БIаьшерашка тIалаьтта низкъала дукъ тIера а даьккха, адамашта паргIато енна Советски Iаьдал оттар Ленина цIераца дувза а дувзаш, паччахьа зама къахьегамхошта Iазабе хинна хилар белгалдоах поэташа.

Аьттехьа йийрзача мар
Болхлой цIий доладаш,
Аьрдехьа кхайдача хуар
Ахархой халкъ доладаш.
Лоаттам харцахьа бар хьа
Яха хьаллара зама,
Iотйъам боккха бар хьа
Яха къиза зама...

Йоах из хоарцон къиза зама гетта дика шийна дагайоагIаш кхинача эгара въазнагIча гIалгIай поэта Беков Тембота.

Ший «Ши зама» яхача стихотворене тIа Бекова маьллара: «Багара доагIа дош сега тIоа бар цун, наха бу хьехам, гуш хьежа малх бар цун»...

Адамашка шоай баьччага тийса са а, коммунистий парти вIашагI а елла, Владимир Ильич Ленина Россера халкъаш шоай ираз кхолла гIовттадар а наькъа дегашка дужаргдолча дешашца дуьц гIалгIай поэта Яндиев Жамалдис:

Дедар уж адамаш, дедар,
Шоай баьччa варга сатувсаш,
Кlордадаь ца миска вахар,
Аьргача къеле саувзаш...
Набарах адам сомадаьккха,
Говзача баьрчо ды санна,
Мискай мохк тIаьнашта баьккха
Из хьалханаьлар турпал хинна.

Шоайла вIашка вхоккадения дедар тиидения къаьнц дуней Ленин керте этта къона дуней. Дуней гаргаш кхоллаш барех цу ганзий дай а беш, Октябрьски социалистически революци хилар. Iаьдал халкъага кхаьчар.

Деррига ший вахар халкъа, из паргIато даккхара хетадаь волча Ленина сийлахьа цIи йийзай Советски Iаьдал довккхаш ледадаьча дирача къовсамашка денале лийтача вай даьшта, еза вай иразера вахар чуйнна хьалдеш доаххача вайна, езаргьяхы а гIозагIа, кхы а сийрдагIа, кхы а беркатегIарча хана кхаргйолча вай тIехьенашта. Масса мехкашкарча къахьегамхой, дохкийча а кагийча а къамий цхьатарра доттагIа хиннача Ленина хьехаи хоза шехьа а йиза къоабал беш тIаьйцар вайнаха. Юкъьанна хезача цун хьехамах йоах Беков Тембота:

Из къилбаседера хьайна
Фордацара фо дапар,
ГIанагIа хьокхаш яйна
ГIана набараш ицар,
Iа текхача кхоллама
Мальха зIы санна,
Дукъ дайнача адамa
Дезар, товр хар...

Шоай кхел шоашта бе моллара, доала тIабаш дегадара дуней халкъаш гIеттадеш, шийсхо, воккъо, паргIато ейаш бараш шоайла тIа-тIа дукхагIа кхотабеш, доанех, вокъех, форлех бувлаш деррига дуней тIа дIабаьржаб тIаьз Ленина хьехам. Цун хьехам массала а вайца ба, цун хьехамца долх вай шоай гIозача кхоаненга — коммунизмага.

Шоай иллешца, стихашца, поэмашца «дуненна, дуне шеко, вокхе беркат даьнна» Ленин эуцалга, халкъий ираз кхоллар, вахар тIехдеш дуне мел даьт адамий керахь даттаргбола цуй хьехам хестабейга шоай дехкар лерхI вайнаьха поэташа, хIана аьча, гIалгIай иллеаларчо — поэта Хамхоев Ахьмада маьллара:

Iаьржа дуне вайна кIайдаьр...
IуйрЕ, сайре вайна хоз... —
Деррига из даьр сий дола
Ленин ва.

Ха кхаьчача дош доала моллагIа саг санна, Ленин кхалхар вицане а тIавцаш бац поэташ. Из «адам ме дах вахаш хургва», йоах цар.

Сийлахь - воккхача Ленина дог детта ца луш 1924-ча шера сенача тIехьагIа гIалгIай поэтаьта юкъе эгара хьалха ший «Ленин веннавац» яха башха-дика стихотворени язйир поэта Озиев Ахьмада. Халкъьана кхаьча йоккха сагото, дуней тIарча къахьегамхой деха дегаш къоаггадаь дика хьахьокх цо цу стихотворене тIа. Деррига адам дола, Балийна кортош чу а дала, тIехьарча йоакъа шоай Ильич йакъаваккха.

Шезалла гергбенна,
ГIайгIано цар бIоахьбаь
Нах болх тоттабенна,
БIарг лаьтта берзабаь...
Пехваш да цар дегаш,
ГIайгIано саглаль,
Дохкаш да цар бIаргаш,
Балийво чоахалаь.

Баькъа, наьзта кхаьча сагото йаза Бекова кхе а, тоттаьенна дерача адамо Ленина ниxь доерагIа ца беш даьтташ дIаьборгxдарах тешаш белийташ да поэта дошаш:

«Ленин веннавац вай»! —
Йоах балха адамо.
«Ленин веннавац шун!» —
Йоах дарза увзаш.

Цхьаькка а хьаьа ха йоацаш кхелла дерхI поэта Ведзижев Ахьмада Ленин аха цIи. Ший «Ленинах» яхача стихотворене тIа цо язду:

Адамаш а дахаш
Цо дуне мел латт,
Цу малхо дуненна
Ший сардал мел тед
Дуней тIа ахаргьа
Ленина из цIи...

«Со ваь, со кхераь Нохч-ГIалгIайче! — йоах поэта Хашагульгов Мухьмад, — хьа вахарца... хьа къонгашца кхоллачуш вай Ленин ва, вай Ленин ва!...»

В. И. Ленина кхельча Коммунистий парте цун ниxь цхьаькка хIана яьа ца долийташ чакхбоаккхаргхилдарах чIоагIа бIубенна да Муталиев Хьамбиkара дешаш. Ленински партех йоах поэта:

Гу цунна Ленина
Гуш хинна из гаьне,
Къахьегамхой дуней
Мукъалеи из кхоене.

Тата доадаь мара саго каг ца довзача цу халкъий воккъа Ильичах бIаргтоха Мавзолее уха нах чот яь саг даргноаш дукха ба. Шераш дIа мо ух кхы а дукхагIа хургба. Уж ба заводашкара, фабрикашкара, колхазийн совхозийн кхашкара къахьегамхой, дуне доалла оттаде гIийрача фашизма букъа тIехк каг а яь. цун бIи баьччача рейхстага тIа котадоп байрах егIа тIемахой, турпала Советски саг сийцача сигаленгий къайлеош тахка гIолга вIашгIехьдаьккха вай сий дола Iадмахой. Царна хул мехка мий-мигIиргакара баькха них, доазов арахьара хьаьший. Ишта Мавзолее а бах шоашта дукха везача Ленинах бIаргтехача наха дега тIа уха уйлаш, Ленина гIулакх баьанне кхыметтел шоай са дIадала а советски нах кийча хилар дика хьахьокх Чахкиев СаIида «Ленин волча» яхача стихотворене тIехьарча дешаша:

ДIачувоал со...
Гу адамаш — .
Тайп-тайпара къанащ за...,
Цун кегашка,
Шек ца воалаш,
Аза-м дог Iовдулларгдар!

Воккхача советски поэта Маяковские маьллара, «хIанна дийна мел барел дийнагIа ва» Владимир Ильич Ленин. Ленина Вахарш, Ленин Халкъи, Ленини Партие — уж цхьаи маIанера дешаш да. «Ленин» яхача ший поэма тIа Озиев Салмана аьнача тайпара:

Дойна вай мелл
Вай дегашка
Сийлахь Ленин вахаргва.
Хьачсар баьчча
Воай иллешка
Сийлеш, даим хестаргва.
...Шера тIехьа шу а доалаш,
Поза кхоане сийрдайоахаш.
Ильич даим вахаргва.

ОСМИЕВ Хьамзат,
[illegible]

МОСКВА. «Даьхе лораеш» яхача Ерригсоюзни художественни выставке оттаьй В. И. Ленина хетаь живописа, скульптура, графика цхьайолда произведенеш.

Сурта тIа: Б. В. Екунова «В. И. Ленин Кремле» яхача скульптурана хьалхашка.

М. Стронова сурт.
ТАСС фотохроника.

БАЛХА ЦХЬА ДИ

Суженски района боахамашна цхьаькха а бригада эй техникаш, даьттеш дукха хилдарга, торонаш дика хиларга диллача «Путь к коммунизму» колхоза шоллагIча бригадаца найслургйолаш. Духьала 2570 гектар хий декна даьтта да бригада доалахьа.

Дика бу цу бригадо болх. ХIара денна хьинахьа арабоаи болхлой, нормаш тIехкховчаш. Кхоачамбоацараш хIазига да цар балха юкъе. Массадолча балха денохта тарра доача цхьаи къахьегама денах даьна дуза тахан гаьста тIа цу бригада кулгалхоча А. И. ЕРЕМИНА, Г. В. КОСТЮЧЕНКОС.

БIАЬСТАН балаш деча хана къаьстта хьадза довзалу кхашка балха ди. Ишта доадедар талангдар а. Са белгало дIадалехьа Нестеровская яхача станица казбоалев оагIорахьа хьатулуш даттар иттаи механизаторам, колхоза специалистеш. Масса оагIорахьара хьадав «МТЗ-5» яхача шеча тракторий теташ. Вихх баьлча салла хьайноб мах кхай тIарча стане.

Кхоачам йиз саьат а даладехьа дIадададелар балха ди. бокъалдар аьча, вIалха сапа а саица бригадо балу. Сарахьа управлене центральни пультера — диспетчерскоа — хьовал тхога кхоана во дезар.

Де дезар хийначуа тIехьагIа хIара звенош. хIаро боллачоа ахош задани ду оаха.

ХIаьта Iуйрийна цу гIулакха дукха ха йоацц оаха — цIаьккха тохх зреньгита, къаьст-къаьстача боллеента ейна заданеш.

Ишта хилар тадаж а. Вона хьакхачар колхоза керттера агроном И. В. Лагадин.

— Тракторашкара гIулакх кхиттал шун? — дот из.

— Балхаш кIеоиг-дукха лаьгIденнал.

— Долча цхьаи-шши дийнахьа болх бе хIаа трактор А. Ерелина бригадe кхийта еа ваш.

— Из метортоалош гIулакх да.

Нарадa тIа хуцшкаш ду. хIаьта агроном уллаци кхоачашъяь ьйнаь. Ерригa а ба саьбет хи йоацц бригадо трактористашта, прицепщикашта, сеяльщикашта заданеш душ. ТIаккха. Нестеровски станицера Ассинская, Серноводск яхача станицашка кхаччалца йолча дренашкарча хьаьнна, цхьатарра балхаш доладу. Тхона механизаторашта а хов балха юкъе боаи хийсъалийта йиш йоацаго. хийсъалийтача тхоашта метайттаргдоацдаг. ХIаравоа шийн болх тIадиника бе гIерташ ва.

Коммунистически къахьегама бригада а тхаяр. Кхоачамбоацашна кроосам лоаттабе Iомаль, бартта колленеI а. Кхашка болх беш йолча техника тага, догIа хьисапе хий деттача установкаца арадетта эзараш-эзараш ха тIадахкаш. хIаьлача даьтта коартол дIахоаш боахкача къахнаха хоадача иддей еа — са паргIато доаккха юрта вахара сурт хиларал соагIа, вахара къахьегама ритм хиина дIадттай бригада хIара болладоча.

Еррига ийчоцца цхьатарра кхашка арабела коммуниста Н. В. Гордиенкос кулгалдеча звено механизатораш. Дукха да цар де дезараш 1200 гектар даьтта да цар гIулакх дейш. Йоа 600 гектара тIа гурахьа дуй хиатт да, хисачун тIа бIаьста юо культураш хиесарьа. Техника а кхоачамбоалг да: 9 трактор, царах 4 гусеничаш, мел эшаш йола юртбоахама инвентарь. ХIаьта иий... Уж ба цаьхаш цIи хеза, дика хьуакъам кхебу мастераш: бIаьсти юо культураш дIаюдш бола И. Дропин, А. Ножанов, бIаьсти ювча культурашта кийчдеча заьтта культиваци ен бола Н. Гордиенко, Н. Головинский, В. Авдеев, кхыбараш.

Фу ала йиш я балха диквлах, баьча балхах аьча валарах?

Тха бригадерча 22 тракторах шийтта гусеничнк я. Кхоачамбоаш а тха доалахьа «ДДН-45» яха догIан хьисапе хий детта установкаш а — 8, кхыйола юртбоахама техника. ХIаьта трактористаш а ба тха деррига балхаш шиа сменагIа дала — 40 саг. Цу беррагача механизаторашa беча балха тIахьожаи лоаттабе кхоц тха. Из балхам дохнм оаха балха юкъоалаьй цар балха дукал дакхабоадахадогIйола метол. Шийн сменин задани тIехьиха кхоачашъечеа хии далара нормативеа 120 процент. дика болх барах 100 процент, юкъера болх барах 80 процент хача хьожаду.

Хьож тхо балха ди чаккхоалаш баьча балхага. Цхьацдаьлча механизаторo шийн болх во Iоаш хьачва бригада технически совете вуцц из, бехктокхаш оа. Вракхьчи чотах меттаоттаду хиина зе.

Халданза тIахьожаш лоаттабу оаха кхаш деладераша агротехника бокъонаш техдаьргйоадаш. хIана аьча тIаййна дерхарш бехктокдаьш из. Гурахьа дийна хаат хIара гектара тIара 30 центнер, фуаргаьххкa хьажиIа 50 центнер, гендараш 18 центнер, дуга 35 центнер, картол 150 центнер чуда деш деннад оаха. ХIаьта агротехника бокъонаш теладайна уж кхоачашде йиш дургьац.

Тахан а дош да хIашка хий диллара балхаш. Кийса я клевер дIайийначa кхашка даьчача кахоний кваратеш. Шортта йоагIа А. Ваненко «ДТ-75» яха трактор. Дика тоаьлй цо догIан хьисапе хий детта установка. Балха ди чакхдаьлча, даьча балхашта итогаш йина. пучадаьлдар цо ший сменни задани 119 процент кхоачашъяьлга. Ишта дика болх бир кхыча механизаторaша а.

Бригада партийни группа дукха болх бааб хьалха латта къахьегама методаш балха юкъехухвлара. Пиъа-даьа тха мел йолча гусеничаш а цхьацийола колесни а тракторaш шин сменагIа балх беш я. Цу гIулакхо йиш хулийт техникех бизаь пайда эца. Ишта дергахаш а. Нагахьа хьалхарча смена хаат дIадуташ, мажхаш доахаш, культиваци ен балхаш даьдале, шоллагIча сменагIа даьтта оах.

Лоашача хана йистебаьлар бригада механизатораш 1202 гектар гурахьа хийнача хаьта махкаш даьха. 862 гектара тIара йокъаль дIакъайла, бIаьстан юкъе юо культураш дIайийна. Деррига балхаш хьалхе а оттаьча графика хьежжа ду.

Чакхдоалаш латт ди. Итогаш ю социалистически хьа. Хьалхара моттиг даьккхачун сийна кхай хIарча стана вол оттаьча шеста тIа байрах яю.

Тахан колхоза правлене арIагIара заседани я. Масса хана а санна тахан а керда къахьегама толамаш захарах. дега ендало йоалаш долх тхо цига. Деррига балхаш тIехдина кхоачашдаьна.

Балхара баьча дика салоIалга я кхаш лелдерий. Юртарча кIеной тхоината тIа эгIа телевизорий, приемникий антеннаш. Тховсара хоза са а лелa кхоана юха а тахкарчох тарра балха ди доладергда цар.

ПОЛИЭФИРНИ ЛАКО ДУ КЕРДА ГIУЛАКХ

«Красный Октябрь» яхача Ярославски мебельни фабрикаx вIалла дага а доацаш фотосуртий терхамера экспериментий моттиг хилай. Цу предприяте болх бу полиэфирни лакаца. Из хьокхаш кийчъяь мебель тIера кхиэга сапна шаьор хул, дахча шийн «опаш» лепаш хул. кхыметтел маьла оа йолча фанерах яь хIама а дикагIа йола хьу яхйта яр санна бо болаш хул.

Фабрике хьежабер фанера листа тIа дотаьхча фотосурта тIа полиэфирни лак а хьекха. цул тIехьагIа шаьрдаь из къоаталха пунах фу хул. Цунах вIалла а дагадоацар хIама хац алал хIама хилар.

...Сурта тIа гур Iах замалахьара хьу я. Дол тIауллача корсашта цхье чакхдоалагIача гIалла хаьу гаьнара кхаш. Стереоскопически сурт делаш сапна хетаду из. ХIара хи гаргагIа бегIа, дIарбаргаьнагIа, хIаьта кхай панарама горизонте къайлайоал. Хьекхача лакха тIаьво сурт объемни хиийтал, хьу йалчча доалаш санна хетаддиит.

Специалисташа йоах Ярославль кийчъяьча тайпара кийчдаь фотосурташ шоашта дика беаш тIаьхийтам хилар. Цунах доалла эгара дикагIдар фу аьча. ... тIахьекхача лакха сомало а цунах доаххача кхыча хIамаша а еш хила мега стереоскопичность цун хилар. Фотосурта цун деррига эстетически гIулакхашта кхачама да. Цо торо хилийт сурташ фотовыставкашка дIахьувкха, интерьераш, улицашкара витринаш, и. кх. дI. кийчъеш цунах пайда ийбе.

Кердача тайпара кийчдаь сурташ тIайоагIа тIехьале йоккха белаш да. ХIаьта хIапаарчоа «Красный Октябрь» яхача фабрике арахеца йолленнай ярославски сувенираш, уж йохка йолленнай. Уж беаш тIа а удаш ийю гораде бахараша а цун хьаьшаша а. Йоккхача форматагIа дакхача суртана хозьергьа хьацт долла кварташ.

ДIахо аракепа йолалургйолаш я тайп-тайпара бесаш долча суртех пайда а ийбеш кийчъю сувенираш.

Виктор ХРАПЧЕНКО.
(АПН).

КЪОНАЧАР—ДАЬХЕННА

Коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхара социалистически хьа йоарийба къахьегош ба № 5 йолча Грозненски профессионально-технически училище хургбола болхлой. ХIанз практически балхаш тоеш ба уж Грозненски Ленина орден долача монтажни управлене. М. Казарьяна кулгалдеча бригаде къахьегача гепарахоша биаза пайда оа шоашта еннача знанех. Кадрови болхлошта тарра шоай производственни нормаш 180—200 процент кхоачашъю шоай професси дукха езагачача къонача говзанчаша.

Цар конфосталаш къайир Ново-Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводa даьрхIа йола хьалхара газофракционирующи колонна. ХIанз дешархой бригада 148 тонн доала дода шоалагIа колонна къаьъйе кийчьеш ба. ХIаьта вай чакхболаш кхы цхьаькха а 350 тонн доазал дола колонна хьал а айъь дIаоттаергьа цар.

Халачеи бехктокхамарчеи участкашка къахьегаш хургболча слесаршта-монтажникашта юкъе хьинаре къахьегарца белгалбьйлаб Н. Соколов, А. Назаренко, Ю. Спасский.

В. ИВАНОВ.

ДОШ ЧIОАГIА ДА

«Малгобекнефть» цхьоалагIча промысле йоккхагIчарех я тха бригада. Оаха гIулакх деш а скважинашкара мехкдаьтта хIачуухийта шин группови установка. Цул соагIа оаха гIулакх ду мехкдаьтта доаккхаш кIеарга насосни бIаь согIача скважине. 58 согIа оператор ва цу скважинашка хьожаш. цар гIулакх деш. Берриг тергам тIа а бахийта хьеж уж мехкдаьтта оборудованега. нагахьа нийслойя кхоачамбоацар сиха дIадоаких. Болх беча скважинашка дика хьеж. цудухьа укх тIехьарча шерашка цхьа моттиг нийсъенна ца скважина болх ца беш сена. Нийцахь а бус а цхьалаш нерикашка дIачуйхаш да «Iаьржа деши».

Тхона цIаккха загардаргдоацаш къахьегама толамаш дахар коммунистически къахьегама цIи делаеча тха бригадо сватха.

Питилетка кхоалагIча шера тIаийна социалистически декхараш кхы а доархIамегIеи бехктокхамегIеи да. Шера хIамана соагIа дакха дерхIа мехкдаьтта 6,5 эзар тонн а, хIаьта газ 7 миллион кубически метр а. Къахьегама оасарле цацу 0,5 процент даккъергьа. 150 дийнахь-бус ремонт ца еш болх байтаргба хIара скважинага.

Укх шера хьалхара квартал чакхъьлар. ТIайна социалистически декхараш хиита кхоачашду хьажаре вIашагIкхийтар бригада членаш. Кхаь бетта планал согIа 2900 тонн «Iаьржа дешица» 1,6 миллион кубически метр сици хьекха хилйрах хоал йир бригада мастера нов. Нозадзе. Ремонт ца ен тIаре скважинa» болх беш йоккха ха 172 денга-бийсанга кхаьчай. Къахьегама оасарле планах даьрхIачух цхьа процент даккъенвай.

Iадоаккхаш мехкдаьттагеи газагеи дIайода мах дохбарах, даьрхIачул дIедагIа материалаш йоадрах пачхьалкхена 6,2 эзар сом ахча кхоаьь. Укх шера кийчъяьй ихо рационализаторски предложени. Царех а дика пайда баьннаб.

Из тIехьа дукхагIа хул тха бригадо коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи деладараш. Цар хьовхам тел мехкдаьттахошта. Царех ба операторам В. Дегтарев, М. Матиев, А. Муружев, замерщица Л. Чербижева.

ХIанз цара бIаьсти яьнаеш а гуйрийна-Iана замалахь боах бергбаш мехкдаьтта оборудовани кийчъе боладеннаб мехкдаьттахой. Уйнаш тоxаш да. тIаьлгашта метта кердадараш оттадеш да. 350 метр хула нефтепровод йиллай. Коллекторашкара секцеш хийцай. Уж мероприятеш чакхIоахашехьа, цхьоалагIча Мая сийленца накъабахара социалистически хьо баьннаб тха бригадо мехкдаьттахой.

Х. МОТИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ цхьоалагIча промысле № 2 йолча бригадаи оператор.

ТЕХНИКА КИЙЧЪЮ

ТIехника къахьийгар тха механизатораша тракторашта тIехьатессача инвентарах ремонт еа укх шера Iай. Йиллача хана дикал дакха а йолаш тойийр цар хIане ца сошаш кхашкара балхаш деш йола юртбоахама техника.

Цхьабакъда, хIанз а лаьгIденнакац механизаторaша техника товеча ду балхаш. Дукха къахьийгах, дале а кхы а де дезараш лоархIаме да. Дерт тIа кийчъе еа механизаторий укх шерада хьувкъам чувцаргбола техника.

Тха боахаме нурийтта ше дела комбайн, кхы дукха юртбоахама машинаш я. Хьалха дIаихача шерашка хлат чуйлеча техникана ремонт е долалацар тхо цара бетта мара. Из бахьан долаш кхит чуэцара еррига техника кийчъяь ца довлаш а моттигаш найслора. Цудухьа укх шера эргадаьккха хийпар механизатораша из гIулакх. Ремонт е доладелар тхо Iай.

Ремонт яьча тракторех мастерскеш мукъаддарга хьежжа комбайнаш уттайора тое. Цу гIулакха оаха вIашагIъеллар йоккха опыт йолча алх механизаторах латта ремонтни бригада.

Эггара хьалха ремонт е йолабелар механизаторaш цхьоалагIча тракторно-полеводческа бригада комбайнашта. Кхоь комбайн ер бригада. хIаьта царех шинь капитальни ремонт е езаш а яр. Сиха дIадолдир ремонтни балхаш механизатораша Зарудиев Юре, Головашев Михаила, Еремеев Ивана. Мел эшаш йола гIома оатхалаш кул хIала хиларах сиха баьлар уж шинна а комбайна ремонт яь. ХIаьта ремонта дикал ництай хоргга комбайнаш тоаьь хьара литаш тIа хьежача. ТIехдика мах баьб ремонта.

Дика болх бу эIамигача бригада механизатораша. БIаьстан кхашкара балхаш дIадоладалехьа баркI комбайна дикал дакха йолаш ремонт яь баьлар уж. Бакъда, кхашкара балхаш дIадоладелча бригада сехар». Царех цхьаццабараш тракторaш тIа хайшар кхашкара балхаш шин сменах дара. Дале а комбайнаш йиптьаьлц оаха хIанзе кийчъеи дашейка тIа отталь шийтта комбайн, хIаьта йиса пхиъ цхьоалагIа вай тIакхоачаш ремонт яь яда дош деннаx механизатораша.

Йиллача хана комбайнашта тхо ремонт яь дергхилараа теша ба мел эшаш йола гIома оатхалаш IалацIъоь хилар, механизаторaша шоай болх сихеш дикеш бар, хIара комбайна дефектни ведомосташ уттадар.

Комбайнашта ремонт яра нийсса дефектни тIехьатессаш жаткаш кийчъяра балхаш а ду оаха. ХIанзале ремонт яьй барайтта жаткаш.

Дукха я тха боахаме ялат цIенлу машинаш а. Уж еррига а тракторнo-полеводческий бригадайна я. Шоай машинаца цу машинашта ремонт яь болаш латт бригадай механизатораш хIанзле. Тоеш латт, ишта авточашинаш а. ХIанзале нийтта автомашина тоаль баьннаб автослесараш.

Механизировании боахама еррига механизаторий коллектив цхьоалагIа вай тIакхоачаш еррига юртбоахама техника, инвентарь кийчъяь якхара къовсам лоаттабеш а.

А. ПРУДНОВ.
МалгIобекe района «Кавказ» колхоза керттера инженер.

ЧЕЛЯБИНСКИ ОБЛАСТЬ. Саткински металлургически завода доменщикаша доаладу чот дакха дикал йолаш да. Шафиков политехникаш хьаеча дIадоахийтача къаьсттача сортех дола болат кийчъеш пайда эцнох. ХIанз цигара кхачагIйола оттаеш а. производственни процессашта механизаци еш латт. Укх шера къаьстта лакхьеннай домнех пайда эцара коэффициент.

Сурта тIа: завода ветеранаш, баьча тIа хьалха латта доменщикаш, воккхагIвола горновой, коммунист Овсянников Александр Григорьевич (аьттехьарвар), горновой Фролов Геннадий Петрович.

Б. Клинникера сурт.
ТАСС фотохроника.

МОЛХАЕХ ДОЛЧА IИЛМА КХОАНЕ

Василий ЗАКУСОВ,
СССР медицински Iилмай Академи действительни член, СССР медицински Iилмай Академи фармакологеи химиотерапи Института директор.

ТIадаьекхьа а тешшаме ала йиш йолаш да, дукха ца гоеш адамаш дукхача цамогарех доахаргда фармакологе, аьнна.

Iилмай тохкамаш эгара хьалха дукхагIа эудам йоалача лазарашца къовсам лоаттабара тIадерзаль да.

ХIанз укх садьата дукхагIа йола вирусаш химически препараташка эшалуш яц. Цхьабакъда, хIаьта а гера Iадилла лаьрхIа-м ца тхо. ХIанале хьадахара толамаш даьха хилара дукхагIа а. Эша ма аьйий, масала, трахома вирус! Теша йиш йолаш да, кхыча вирусашта дукъалара средствош а керайоагIаргхилдарах.

Хетаргахьа, хьае вIашгIехьдала мег, дег чу вешестваш хувцара воздействи ергйола средствош хьа а яь, цар новкъосталца инфаркт миокарда яхача лазара дарба деаго.

Хьахургьа психологически лазараш вьттув болча оагIорехьа лостало а сица худаш дола лазараш деррига ца доахе а. дукхагIдараш цIенлаь дIадаха могаргдолаш йола молхаш хьае а. Юххера а. фармакологе дукха увахой хьабоахаргба хирургегара. Со дог тийша ва, дуламера дестамаш молхашка цIендаь дIадоахаргхилара хи вай тIехьенаша а къыметтел вай воаш а дестам урга цIадоахаш хинна ха тамаш еш дагалувцаргхилара хи.

Тешаме из шига ала йиш хулийт хIанзарча хинж низак молхаш хьае йолаьча кердача накъеи.

Фармакологаша тIа-тIа хIоаргагIа ток организама чу хулаш йолча процессий маIан, тIа-тIа чIоагIагIа Iомалу уж дийнача Iаламгара. Мелхай образецаш хулаш латт организма функцеш нийсъю, масала, ферменташ, гормонаш, медиатораш санна йоза естественни, биологически активни вещества.

Торможени еча процессашка, масала, дакъа доацаш хул гамма-аминомасляни кислота. Фармакологий аьттув баьннаб цу тайпара действи ен бола цун химически доаттам хьагучбаккха а.

Вай хIанз йолаш а естественни веществех кийчъяь препараташ. ДIахо йолача хана уж тайпа молхаш дукхагIа хургьа. естественни веществаш нийсагIа йола кепеш хургда уж, хIаьта, хетадгахьа, царел толамагIа хила а мег.

Массадолча лазарашта цхьа молла — панацей хьаира уйла аьча вокъерча бIаьшеренаш алхимикашта дагадаьлар вIалла а кхоачаш хургьа аьнна хетадаь, йиш яй! ЦIаькка а яц! Деррига лазарашта цхьа молха хила йиш яц. Шеко йоацаш да, молхаш хIанзчул хувца а дукхагIа хургхилар. Хургьа лазарaш тайп-тайпара делладаь хиниа ца Iеш нах тайп-тайпара боладаь а, хIара организмо лазар а, молхаш а ший тайпара тIаьзадаь.

Пайда оац метаргбоаш ше хилар массе оагIорахьара хьаьхекхад аьнна хийтта йола средство эффективни дилара уйла каст-каста хувцалуш да эр хIаш а. БIаьш увакоша цу веществех дарба хиинад, хIаьта итташ увакошта пайда баьнабац. ТIаккха иччара дахьадгIа дукхьал цу чIогана гIаьхкха хулеж дола алкха цаI мара доаца дIоагIа?

Дукха хь ялехьа цу тайпарча хIоагIай бIарча цIео луроа фармакологе хора.

Белгалдоаккхарга да, панацей хила йиш йолаш ца аьнна аьарцарда, тамашаш хургьяц аьнна ала дага вола се ца хиналга. Тамашийнача молхаех йола кхы тайна средствош, масала, «дегI къоалду элексир» лургьа фармакологе.

Вайнига хIанзале а йолаш я могаш ца хиларца къовсам лоаттабара новкъостал деш, дег айдеш йола веществаш, цудухьа хургдаь алга вIакха а из органима вахара низаш пайдаьагIча оагIорахьа дегIакхувлар долаш, са айдена хилара, ший таланташи хьинари къаьгагIа хьахьекхара сага новкъостал дергдола препараташ Iилмахоша дIахо хьаедга. (АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

МАШАР БАХЬАН КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕРИЙ ЛОIАМ

ФРАНКФУРТ-НА-МАЙНЕ, 15 апрель, ТАСС-а корр. А. Семенновски, Е. Соравки хьаьхьойт:

ЧIоагIа манифестацеш а кугаш чакхъяьлар селхан ФРГ дукхача городашка хиина Малхбузен Германе машара тIехьарча цакха бIаьстанара походаш. Царна юкъе дакъа лоацаш вар 250 эзар совгIа саг.

ТIаккI аьнна махах хьалйизаьр Франкфурт-на-Майне этара йонкхагIьарех йола Ремерберг яха майда. Чакхйоалаш аьчарех цхьа митинг хилар укхаза города ратушана хьалхашка. Цига венавар Франкфурт-на-Майнера, Оффенбахера, Ханаура, кхыча городашкара машар бахьан къовсам лоаттабеш вола 15 эзар гаргга саг.

Байракхаша, транспарантааша, плакатеша къайлаьхьаьхкхай майда. Цуьна юкъе декиха сиглал бесса гата да «Машара йиш» аьнна дешаш а ялаь, кхоккарчий сурташ а доахкаш. Демократен герз дIадаккхарах тIехьарча кампане эмблемаш тIайкла байракхаш а я уххаза.

Укх шера машара тIехьара бIаьстан походаш Малхбузерча Германе чакхьаьннай Вьетнаме беча тIема духьаларча. ФРГ- неофашизм хьалхьувш хилара а антидемократически чрезвычайни законашта а духьаларча лозунгашца. Франкфуртски ратушана хьалхашка доIкача транспаранташ тIа яздаь да: «Янкеш, дIадовла Вьетнамера, «ДIадакха США агресси», «Вьетнаме беча тIема цхьаккха марка яц де» «Демократена тIехьа, чрезвычайни законашта духьал», «МоастагIа аьттахьа лата», яхаш. Цуккха тIабайтача низаца полице гобаьб майдана, тIагIолла дел полицей-

Гулбеннача нахага йист хул Марбургски университета профессор Гофман, Боннски Коолице партена общественностах дочкъа а дзь. парламента бокъонаш кIаггьеш чрезвычайни диктатурана тIабона никъ хьабеллеи дхьайола статьяш еттаяй.

Цу статьяша дерхI, къаьстта аьлча, бундесверах халкъа духьал пайда эз. «Оаха ларц лаьх!» — аьнар оратора, Цо тIахьяхар профсоюзаш, студенчески организацеш, парламентски йоаьнача оппозице дерригa низам демократи лораяра цхьана гIулакхаш леладар духьа вIашагIкхетара.

Цул тIехьагIа къамаьл дьча Малхбузен Германе металлистий профсоюза вакале Беккера аьлар, Онезорган Дучкенен хийтта гера массенега а доаха цIенхаштара оарц да. «Тахан Онезорган Дучкенен даьд доа, кхоача чрезвычайни диктатура дIачIоагIьелча болхлоша а деттарга терз. — аьлар Беккера. Болхлойи студентийи цаI йола реакцена духьала фронт хьалра тIахьяхар цо.

Митинга юкъе дакъа лоацаран дакъалбийлар Ламбракиса греческих кагирхой организацеш вакала. Афински хунтана нокъостал вара тIахьяхар цо. «Греценa кортамукъале», яхаш цхьатарра тIоаран деттар митинга юкъе дакъа лоацаш хиннарша.

Кхидда походашта юкъе дакъа лоацарий митингаш хилар Гамбурге, Бремене, Ганновере, Дортмунде, Штутгарте, Мюнхене, Нюрнберге а.

БIаьстанарча походий дерригa цаьгкьаш чакхдаьлар ФРГ 500 городаш нах бахача кунктан юкъе гIолла.

ФРАНЦУЗСКИ ХАЛКЪА СОВГIАТ — ВЬЕТНАМСКИ ХАЛКЪА

ХАНОЙ, 16 апрель. (ТАСС). «Солнечногорск» яхача советски теплоходо дIадихьа французски халкъа совгIат Хайфона порте торжественно дIалийцар вьетнаме - французски доттагIален обществае.

ВИА яхача агентства беча хоамах, машар лорабара Вьетнамски комитета председатела заместитела Фам Хюк Тхонга халкъа цIерагIа лег чура баркал аьлар Франце Коммунистически партена общественни организацешта цар нокъостал дерах. ЧIоагIа баркал аьлар французски халкъо дайта совгIат Вьетнаме хьаденачь советски моракашта.

«Солнечногорско» Вьетнаме ел хьар госпиталашта эша оборудовани, кхача продукташ, медикаменташ.

Американцашка тахкар

НЬЮ-ЙОРК, 16 апрель. (ТАСС). Мартин Лютер Кинг верах аьнца дукха а вIашдухьалара заявленеш аьчуд тIехьагIа «из саг вера официально тахкара гонахьа чакхвоаладургвац а аьна летаргдалаш карт йир» IаьаIо, яхаш белгал доакк «Крисчен сайенс монитор» яхача газета.

ФБР вакало хьакхайкадр, «саг верах лаьна зеча деррнтача хеттараша «цхьакхь а комментареш «ц» яхача фразица жоп ду оаха хIана, аьнна.

ФБР-ал совгIа следства еча юкъе дакъа лоацаш я Мемфиса полице а, саг вийнача дийнахьа ледара хилара американски непайлазов тIа цунна чIоагIа критика яь але а.

«Стоунс уикли» яхача бюллетена редактора белгалдоваккх вагахьа сапна юстице министр Кларк боккъала а саг вера бакха барам лахь безам болаш вале, мемфисски полиша а цу кеша юкъе оаз еза цо, яхаш. «Цу кулахана юкъе дакъа лоацара гIулакх кхы а шерагIа лаьрча хила мегаш да, — яхаш вазу Стоуна. Цецвоаккхаш да Кинг вийна мотти — мотель полице гобаь хиннайоллашехь из вийкар атта кIалхаравьлий дIадахар. Гера доаллашехь массеза полицейски цу оагIорахьа дIабайдар.

«Чилийски халкъ Вьетнамаца!», «Вьетнамо американцаш эшаберг баI!», «Вьетнама машар!» — иштта лозунгашца арабуал чилийцаш городийн юртийн улицашка. Турпалча вьетнамски халкъаца шоай барт цхьоагIо хилар дIа а хьоахаш, Къулбехьен - Малхбоален Азе американски империализмо лоаттаеча агрессена духьала а болаш.

Сурта тIа: «Сантьягорча демонстрацена юкъе дакъа лоацараш.

В. Лоскашина сурт. ТАСС фотохроника.

ВЬЕТНАМСКИ ХАЛКЪАЦАРА СОЛИДАРНОСТЬ

УЛАН-БАТОР. 1968 шерара 1 Май Вьетнама халкъаца къахьегаш дух халкъашта юкъерча барт цхьоагIон да пезариаш белгалдаккхара бола профсоюзий Дуьненадуне федерацес Генеральни совета Чрезвычайни сесси тIаьхьенаш хьалхацара хьехьара дацар бола монгольски профсоюзий Центральни совета президиума. 25 апрелера 5 майга кхаччалца болча хена Монголе дIахьа тураеча вьетнамски халкъаца барт - цхьоагIо хилара декада.

• • •

СТОКГОЛЬМ. Шведа дIадаьккхар Вьетнаме кIира. Дукхача городашка, наха къулбехьарча Кристиансталга [illegible] демонстрацеш митингаш ергъа «США Вьетнамера дIадалa еза», «ДРВ-ен Къулбахьи Вьетнаме НФО-ен къаьхкарем хьалхацара тIехьа» яхача лозунгашца.

• • •

ЛОНДОН. Англе коммунистически партена херахьа [illegible] Штатсо Вьетнама тIем бара вIаха хьом йола эскалаш, йоах цу парто Британе лайнача конференце тIайкйача резолюце тIа. Конференцо чIоагIа критика йир Вьетнаме беш йола агрессена тIем хьалхьаенача английски правительствона.

(ТАСС).

ПРЕЗИДЕНТ ДЖОНСОН ГОНОЛУЛУ КХАЬЧАВ

ВАШИНГТОН, 16 апрель. (ТАСС). Гавайски гIайрений губернатора резиденцена хьалхашка дIалайттар тIема духьалара плакаташ а болаш бола пикетчикаш цига президента Джонсона къамаьл деча хана. Гонолулура американски агентствашa беча хоамах, Джонсона лаьхад Вашингтона беккад дIаьхлуш лаа США-ен ДРВ-анех юкъе машар хилар хIа па доладазар. Переговорий паьсъапа машар бар хаддалца тIема пиз лакх а беш дIадахьа деза а аьлар цо.

Президент Джонсон Гонолулу венав США тIема боккхача хьакимашца шин дийнахьа кхетаче оц хила а Къулбехьен Корея «президентах» кхета а.

«Динамо» ДСО Республикин Совета хьалхара мотти [illegible] нача хьаьшка дика хьакхьаш гойтад вай гимнастикай юкъенаьга команда. Московский [illegible] цена сакиц бола низ бола [illegible] эца а вай дукха хьалхара боттиг йьжхар вай спортсменашна.

ХIорана шо-шо хьалхара мотти аккхара хиинача яхь чемпионкa хилар Ефимова Лариса. Цун а 73,4 бола. Яхь аьттув баьлар Дубенко Люба, Суворова Марина, Жарова Дина.

Укх маьссар а «Динамо» Республикин Совета [illegible] юкъе яхай. «Динамо» Центральни Совета наьтта Риге хургIа яр дакъа лоацаргда цар.

СУРТА ТIА: яхь даккха наьвда гимнастка Дубенко Люба.

С. ОЛЕГОВ.

СПОРТ

ФУТБОЛ

Футбольни сезон хьаьлхаш дина аккхара С. Орджоникидзе цIерагIа стадионе республика футболисташта юкъе хьаьш хилар укх деношка. Цига дакъа лаьцар 21 команда.

ТIаргIерта къовсамаш лоаттаьчуз тIехьагIа финале довзаш хилар Новогрозненски мехкадьтта чакхйоачачa заводен «Красный молот» заводен командаш. Цига счет 0:1 болаш молотовгIаш яйчар. Котьяьннача командага кубок кхачар.

О. НИКОЛАЕВ.

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Республика спортивни общественни болашагIа бола классически кIалтохаргах летараш гулбеннабар укх деношка — «Спартак» ДСО спортивни зала. Цига республика хьалхара мотти аккхара хьайш дIайнхьар цар.

Команди хьалхара мотти «Динамо» ДСО спортсменашка кхачар, шоллагIча моттиге «Трудовые резервы» ДСО-ен кхоалагIча — «Труд» ДСО-ен спортсменаш ба.

ХIаране хьалхара мотти аккхара хиинача къовсамашка а дика хьехьаш гойтар динамовцаша. Шоай дезаьга дилача яхь хьалхара моттигаш аьлача отт сагах цхьь цу обществера ва. Укх ба цхьоагIа разрядаш йоль Власов, Жуков, Дадиков, Татаев, Скачков.

Р. АУШЕВ.

ВОЛЕЙБОЛ

Къилбаседа Баркала спартакиада зачетах йолча волейболистий дьай финале вIашагIкхийтар Нохч-ГIалгIайчоьнен Ростовски областан командаш. Цига аьттув баланвар вайчар. Хьалхарча парте кот а баьнна тIаккха шоаза айшар уж. Юххера а счет 3:1 йолаш ростовчанаш котбаьлар. ШоллагIча моттига вайбараш кхоалагIча Ставропольски краян волейболисташ ба.

О. СМЕРКАЛОВ.

ГОВЗА КУЛГАШ

Дукха нах бац Гудермесса вагонни депо слесарь Морозов Андрей Андреевич цIагача балха мана воьлаз дагадовгIаш. Из тахан яц, хIана аьлча, 35 шу да из укхаза болх беш вола. Дукха бIасабац хаддаш 35 шу хьалха цунна болх ба белабеннарел, кудухьа вагонни депо коллективе чIоагIа лоархIам ба уж. Цар кхетам лу къоначa болхлоашта, шоай опыт дIалу царна.

— Хала ха яр со депо балха вера, советски халкъ керда социалистически общество хьалдеш дар, — яхаш дуьш ветерано, — хIанз санна йоаца, дукхача тайпара техника йоаш яцар вагонни депо. Дале а, шой деккарам тIехдика кхоачашдора коллективо.

Дахи къахьегана ваьхте хатт производства ветеран, слесарь Андрей Андреевич Морозов. Геттара дика карьерай не шой гонахал, шой пхи кIеаг санна дика йоаз цунна шо ремонт ю вагонаш. Болх дика беизар бахьан долаш Андрей Андреевича вIашшIехьдоал балха юкъе тайп-тайпара рационализаторски предложенеш йоалае. Цар душ бола экономически эффект лакха еце а, болх атача боах цар. Из бахьан долаш дукхача болхлоша баркал оал рационализатора. А. Морозов рационализаторий совета член ва, къоначa рационализаторашта дукха тIа ду цо. Андрей Андреевича новкъосталца, цун хьехамца хилар укхох рационализатораш, — яхаш дуьш депо директорa болча рационализаторашта юкъе болча Старостенко Николая, Шадрин Владимира.

Дукхача къоначa болхлоашта шой опыт дIаеннай А. Морозова, цо Iомабаьраш ба коллектива къаьнача а, къоначa а болхлоашта юкъе. Цар массане цIи яьхха варгвац, хIаьта а А. Морозова ше белгалбеш ба хьинаре къахьегаш бола В. Чугуев, А. Хамбиев, Б. Темирсолтов, кхыбараш а.

Хала болх ба слесара бар, цудукха депо кулгалхоша цунна атагIа бола болх витабар, баьхьа цу гIулакха кувцалга йоалаш духьал ваьлар ветеран: «Со сай балхага вашинна», — йоахар цо, — хIаьта кхыбола болх сога булургбац, булургбац аьлча а, са дего тIаэпаргбац из».

Производства ветерана дийна сай ду коллективе кхтта.

Андрей Андреевича даьхха сай къахьегамца даьхка да, цуина къахьегана хиннна тIа цхьа договор яц, хьалха латтача производства ветерана сурт машинийн Грозненски отделенe сийлен Досна тIа хьаьтеха доаля.

Пенсе ваха дукха из йиссац са, — йоах А. Морозова, — цу кхаче производствана пайдана кургдолаш дола де дезараш дукха да, уж кхоачашдара сай беррига низ тIабахийтаб аз.

А. СЕЛСОЕВ.

АТЕИСТАШ КХЕБЕШ

Атеистически балха хоадамболлаш дола дакъа лоац школага. Дукха а дукхагIа болча хана, школе 10 шера дешаш чубесса санлетам саго хурен тIа лед йоаккхача хана цун кхаьхадо а балаш цунна бус.

Боккха атеистически болх бу тха школе. Берригача хьехархоша шарa кхетабу цу деша доархIам. Атеистически кхетам базара дешаш партийни дешара сете кийца из Iеш, дукхазза педагогически советашка а дийцаз. Методически классе боалаш бача кхетачеш балха планаш а кхтта из доархIаме цун теркал [illegible] хиттаж.

Кхоачамболлаш дика материал я тхога атеистически пропаганда яр. Белгалдаккха доагIа, цу деша эздара чIоагIагIа уйла тIайохийтарав юххьанцарча классий хьехархой хилар.

МалагIа ба атеистически кхетам базара урокашка а берам класе доалача хана а белгала беш бола болх?

Масала, а. юххьанцарча классий хьехархоша, 1—2-ча классашкарча дешархошна хьехаш, Iалча доархIама хьакъехьа шоаш хувцача хана массалаш кхувл, художественни литература тIарча эгарлавах пайда [illegible] дешархой уйла [illegible] кхайкаберяца шоашта болча пайдана къахьегамхой боалаше лоаттабе, уж Iехабе, болабе гIийлта хилара тIа а бохийташ.

3—4-ча классашка лаьрххIа Iомаде дезаду естествознани, истори, географи. Цу гIулакхa тха школерча хьехархоша пайда эц ду кхайкаберий харцон цар моттийш ледаду хIачашш хьагучадоахаш болча художникий картинаех. Дешархошта шоаш писателий поэтий творчество йовзийтача хана, опыт болча хьехархоша дIаккха а карара йоалийтаргьа деша материал атеистически кхетам кIаралра низара йола теро.

Масала, хьехархочо М. С. Светашка цIаккха а теркал яц деш дутарг- зац, вагахь санна дешархо лычах тешаьга жийна велча, цун уйлаш харцаьча оагIоралье деста хилар цунна дIахайтаьга. Классе боалаш беча балха тIа пайда эц художественни литературах, художникий картинех аьнна эча беседаех айнна из Iеш, диафильмах а. Лектор-атеист волча из шой классерча берий дагьлета-йоалоаа леккеш хийна ца Iеш, клубе, предприятеика а еш уж. Атеистически пропаганда чаа цо пайда эц «Къаьханка улламеча атеиста календарах», Ярославски «Дахах тешарахтеи из тешарахтеи долча библех», газеташ тIарчен журналаш тIарчен статьех, кхычарех.

Юххьанцарча классашка боккха болх бу пионерашна дIачудаь берий кийчлеш. Укхаза а теркал ца деш дина атеистически пропаганда арах дола деш: атеистически кхетам лу В. И. Ленина цун советски вахар, царех гIулакхаш цIарех масалаш кхуллаш.

5—10 классашка чоаллавегIа хул болх. Атеистически кхетам балара геттара дика материал я биологе, химе, [illegible] дарий, географе, историе, литература программин материал Iомалр. Из тайпа болх чакхбаккхара бола аьттув кара ца балийта гIейр тха школа хьехархой массалла а.

Масала, 5—6-ча классашка хьехача истори тIара дешархошта хов дыыш ичара тьазаьньяд. уж темаш Iомаеш хиича дика кийчвала веза хьехархо. Ах дIеса, урокашка уж чулаш Iомаеча хана пайда эц художественни литературах (дукхагIча дакъе «Халкъа дынах дурцар» яхача сборникех) кийца па Iеш, кинофильмех, художникий картинех, газеташ тIарча материалах. Дог тешаргдоача тайпара дIахьовха гIерт со дьнно ше хьахиннача хана дека доалдеча классий хьашташ кхоачашдеш, вах боадаке лоаттабе гIерташ хилар.

Уж темаш Iомаяра хийчо еча хана дукхагIа теркам тIабохийт аз дешархошта вазаьургйола, цар уйлаш сенна йоахаргйола материал харжара. Къамаьла, дош къувсача юкъе дешархошта дикагIа дакъа лоацаргдолча тайпара вIашшIехьъяха гIерт со урокаш. Масала, «инквизиция» яха дош кхеталийтара (6 кл.) аз пайда эц художественни литературах, хрестоматеи тIарча материалах, картинех.

Биологи хьехаш Великоева Лидия Петровнас атеистически кхетам базарна айха зола дакъатагIара тIабоала хIамаш, салоахк хIамаш, саг тха нмита хинна хувцаш йола темаш.

Дукха масалаш доаладе йиш яр атеистически кхетам базара классе боалаш беча балхах лаьца. Укх Iеа шера шера хинна хьехача М. И. Веселовс вIашагIа а ейла цхьаьхьаккхай смертерзане сайре — «Гебаьнха темаш» яхача темах лаьца. Опыташ а еш ешар деций.

«Чудотворная» яхача Тендрякова книжжах лаьца конференци йир хьехархочо Р. С. Чеботаевас 8-ча классий дешархошца. ЧIоагIа санкъердзме беседа-диспут йир хьехархочо. А. Г. Атиевас. Традицена юкъе яьхкай М. В. Ломоносовна, Менделеевна, кхычарна хеталь еш йола сайренаш.

Школе (библиотеке атеиста уголок йиллай). «Ды — халкъа чухау дохьаш» яха стенд кийчьяьй. Хьехархошь шерра пайда еш цунах шоай балха тIа.

«Прометей» (истори). «Къона географ» яхача, кхыча преметни пенгазеташка а иштта теркам тIабохийт атеистически кхетам балара дешарта. Цу гIулакха хьехархоша иштта пайда эц чатинераа, республикански газеташ тIарчен журналаш тIарчен статьяех, дыиа дезача денох.

Школа хьехархоша дешархошца атеистически болх баь ца Iеш, берий даьшца беседаш п. лекцеш еш. Цог тайпа бола атеисташ хьалкхабар — итта лектор ган, кхьабакъа, пергIата кхоачашлургдолаш да. Хьаьга из кхоачашдар духьа кхерсам фатгабе лекторийла ба хьехархой хьина па Iеш, берий зай-новной я.

[illegible]

Надтеречни районан Горагорски юкъарча школан хьехархо.

Студенташ — сцена тIа

Студенташ, преподавателеша, баькхача хьешаша хьалйизаяр укх деношка педагогически институтa актови зал. Укхаза цу дийнахьа института историко-филологически факультета студентий художественни самодеятельноста хьажар хилар.

Йоккхай санкъердамен программа я къонача талантaшa кийчьъяь. Гулбеннача безам тIаоаш лар «Бешлоам» яхаш цIи йолча ансамбла маIача аьнха группо аьнна «Ленинграда» яха илли хьалхарча курса студентано дал «шин доттагIчуйк хьалари».

Зале цIаьхха сатем отт факультета шоллагIча курса студентае Султытова Дутуркаьа «Дека са илли» яха Яндиев Жамалдина стихотворени ешача хана.

Хьажара жюре белгалдаьккхар ансамбла мехкарий группо оттадаь «Лоаман кхалсага ирз» яха халхар.

Иштта дика нах бар цу дийнахьа дукхача самодеятельни артисташа лаьхача советски а доазол дехьарча а композиторий иллей, гойтача тайп-тайпарча халхарий.

КIоанта къахьийгадах самодеятельность [illegible] программа кийчъеш. Бокъда, белгала бтвав боагIа цу доархIамерча гIулакха терно оц бола преподавателаш М. М. Джамбулатова, Н. П. Коротова, В. Х. Дукувоа, института къайлаш ансамбла кулгалхо Эвкуслтанов Шита. Шоай бе беза керттера бола дукха бале а из кораьйоагIа царна самодеятельносте дакъа лоаначарна новкъостал де а.

М.-Г. АУШЕВ.

Хургбола автомобилисташ

ЮСААФ республикански обкома ШагIа хаин дукха нах хул. Укхаза кагирхошен мехкарашен дагъа лоац тайп-тайпарча спортивни кружокашка. Автомобилисташ кийчбеш я яхьа группа. Хьехархочо Виликкина Олега Аркадьевичa хуж оценкаш [illegible].

ШоллагIча группе доша бегIарам керда дешаш хайдар кагий нах ба. Уж баьхкаб Шалла, Грозненски районашкара. Царца цхьана дешаш ба гов. Грозне промышленни предприятешкара къона болхлой.

КхоалагIча группе доша багIараш укх деношка экзаменаш дIадала кийчъеш ба.

Хургболча шоферашa тоера шаравзаьрол совгIа Iомалу слесарни гIулакх.

Массайолча классашка ба йоккха опыт йола хьехархой.

[illegible]

ФУ ЛАЬРХIА ВА КАРОЙ ШООШ?

СССР-ей ВЕНГРЕИ ФУТБОЛИСТАШ ВIАШАГIКХЕТАЛЕХЬА

15-гIа май хьатIаккхачалехьа футболагIа йолча Европа чемпионата финала дихьагIча дахьера матчаш ловзае езаш я. Цхьа бутт кхоачаш бовлаш ха мара йисац мала малвь вайна ховргдола ха хьатIаккхача. Обозревателаш хIанзза а ха гIерт теламбаккхара аьттув дукхагIа малагIча командай ба. ВIашш разведкаш еш ба командай тренераш. Кхетадеш да, цар шоай боккъонца йола планаш уйлаш безам боацаш хьагучайоахаш хилар. хIаьта цхьайолча хана шоашта боккъонца хевшшехьа а харц хоамаш а лу. Хьан бехк боаккхаргба царех из бахьан долаш?

Венгре сборне кердача тренерах, цу поста тIа ше хьожавале воркI шера ГДР сборнеца болх баьча Карой Шоошах, из къайленаш йолаш ва аьнна, бехк баккха йиш яц. Интервью ло каст-каста а, гучох, гIалвахе а лу. Цхьабаьвда, хетаргахьа цхьа бахьан доацаш дац цхьан журналиста Шоошах цкъаза «долаш лар а шой дагардар а ца дувцаш» вола саг ва аьнна алар.

Хургболча Европа чемпионата матчашка советски сборне соперникаш белгала венграш хургболаш хиларах венгерски сборнегарча хьалзарча хьахад паьна прессо, белгала аьлча «Франс футбол» яхача кIиранна цкъаза арадувлача газето, яхачунга лахувгIа негаргдолаш да гIулакх. Из дукхагIа санкъердаме ха, цу газета венгерски корреспондент къамаьл чемпионата (1-ча марта вIайоллаенна ...) матчай хьакъехьара отчеташ кхыйола материалаш каст-каста цу газета оагIонаш тIа кеваетташ йола цIи хеза обозреватель Ласло Нискача хиларах.

«Франс футбол» хоам бу, Шооша хержача 22 сагах тешшаме цхьанне кIезигагIа боацараш тIаназпа цIаккха а сборне майкаш тIаьохкаба бараш а хIаьта царех кIезигагIа хула а шиъ защитник а хургхилараш. Тренера хетачох, 1967 шера вIашагIкъелача Венгре къамаш команда оборона мелал защитникаш тIах аьна ца хилара кхетае езаш я. Цу бахьанагIа безам бац Шооша «Ференцварошера» дIа а ваьлла кIезига йоваш йолча «Эгмертертеш» яхача клубе ваха 36 шу даьнна ветеран Шандор Матрай сборнеда юкъевахийта.

Къаман команда вIашагIкхетача гулбеннай апрела хьалхарча деношка. Март бутт чехка чемпионата календарни матчашка а хьежаш, хила тараша бола кандидаташ йовза гIерташ дIабихьар Шоошен цуй ассистенташен. Хови да, Рудольф Илловски кулгаллаьча сборне вара кхаь клуба — «Ференцвароша», «Вашаша», «Уйпешта» — футболисташ хинна хилар. Цу командой футболисташ Iай оковлал дехьа ловзаш хинлаб, хIаьта из, Шооша хетачох, гIалат а дар. Ловзаш барашка салаIийтадаларе дикагIа хургдар. «Вашаш» хIаьа укх саькъта ве ловз (цуьна золла тешал да «Бенфика» яхача португальски командаца европейски чемпионий Кубок аккхара матчашка ловзаш аьттув ца йалар). ДикагIа йолча форвардах гаьна ва клуба вавалеве хилер Янош Фаркаш а. Цхьабакъда, «Ференцварошан» «Уйпештан» раьза вз Шоош. Хетачох, сборнеда юкъебоалабе нах цо духьал цу клубашкара а хIаьта иштта «Ференцварошанен» «Уйпештанен» цхьана хIаьа турнирни таблицана керте латтача «Гонведера» а лохаргба.

Ласло Нискача цхьан корреспондентеца «Франс футбола» оагIонаш тIа дага а доаш арайккхад теркал тIаозаш дола цхьа хIама. Хьалхарча состава юкъе сборнеца ловзаш хиннарех Шоош бакха темаш ца хиларах (царех цхьайолча даькъах хIаьта а) да деш дола къамаьл, психологически фактор теркал а еш. 1956 шера дена СССР команда цIаккха а эшае чегадац венгерски футболисташта, цудухьа тралши йохае, хувна шоай вIаштIехьаргIаларах цар темам байначоа тара да гIулакх. Лагадохийтареда вай. СССР — Венгре бархI матчах советски футболисташ диаза котбаьнна а венграш цхьа мара, кот ца боллаши кхоаза ничья яьхинна хилар. Цунца дувладеена специалисташта хет, венгерски команда цхьа санна ца хийлача гIулакх [illegible].

Шооша хьакхайкаду, массаза а шоай дай-мехкахоша делаьча наступательни футбола тIехьа ше хилар. Из белгала иштта за. Венграша товзен кхерамен уж атакаш. Цхьабакъда, вовзаш волча французски журналиста Жан-Филипп Ретакера крача дешашна белгал махаккхара, «франкагагIаккхача цхьа санна из тоьаш бус уж массаза а.» ТIехьнка форвардаш шоай болланехьа а венграшта цIехкха а чаган зунен халаьаша юкъера бехктокхаме яхьашна хоадамболаш дола толамаш дахь. Цу Ретакера кхаж тессарах йоача шой кожечарешна аьлаьь, Флориан Альберт, Ференц Бене, Золтан Варга, Янош Фаркаш санна бола футболисташ болча венгрий оагIонгахьа гIалат хургар вех бизаа пайда ца эдар. «Уэмбле» хинпача гIоръяьннача матче «наьхацига, лоралуш, къаметтел сон чIоагIа лоралуш локкара ше тIара хилар Якушина хьахьекка цадарах хункагIа а. Из Шооша геттара дика ховш да, цудукха инициатива карара кхийтара хьисапера совгIат хьа из эцаш дутаргвац по».

Хьоахадалаза дита йиш яц лекка чемпионата хьакъехьарча шой цхьан отчета тIа укх тайпара гIулакх бакьдеш волча Нискача доаладу темах: «Нагахьа санна хьалхагIа йоаккхагIа йолча венгерски клубаша лелаьь схема 4—2—4 хиннаеле. тахар боь дапомопдо компромисса ... хIанз йола тенденци Вистошкара [illegible] Ластуправча-[illegible] когаметта малогга дукхагIа лаьуттаье гIертам йола тенденци гуш я, хIаьта цо хьа я чIоагIбу командай атака еш йола яхь».

Вай къувсаргвац, венграш советски футболисташца вIашагIкхетале хьалхагIа венграш чIадамагIа доархIам болча, къаьстта а шоайнга матч довзаеш хьача, малхбузехьарча дуккхача обозревателаша лувцар бекъонна бакьдий-чаш яхаш. Царна хетачох, Карой Шоош санна волча опытни стратега цхьа вариантах пайда эц: нападенехь чIоагIъеш позицеш (нагахьа санна котболе) защита чIоагIъеш Москвеи.

Хетаргахьа, из иштта хила а чет.

Имре ВАРГУ.

АПН футбольни обозреватель.

ХАОТТАМ

Тахан республикан гIаланш Грозне йовчан а йоаьш, хувцалуш моркхаш хургйа, малхбоалехьара [illegible] лаьгIа а болаш, тIаьнка гIаьхкхьа а хьешхаш укх хургйа, 10—15 градус йовчай хургйа.

18-ча 20-ча апрела цхьа-цхьа тIара а йолаш моркхаш хургйа. 19 апрела цхьайолчу хенахьа йовчан хургйа, малхбоалехьаран къулбемалхбоалехьаран цхьаьнене лаьгIа а болаш, тIаьнка гIаьхкхьа а хьешхаш укх хургйа, температура буьйсанна 2 градус шелонгара 3 градус йовхонга кхаччалц денонна 7—12 градус йовхонга [illegible] хургйа.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам.—3-39-11; йехктоккаме секретаре—3-34-38; партийни вахарен, культурен, промышленностен отделий—3-42-30; хьаьа йоаллаен письмой отделий—3-42-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцена проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05064. Заказ № 1827.